

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра гігієни та екології №1

2023 - 2024 навчальний рік

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

«Гігієна та екологія з гігієною дитячого та підліткового віку»

Нормативний чи вибірковий освітній компонент: нормативний

Форма здобуття освіти очна
(очна, заочна, дистанційна)

Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»
(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність 228 «Педіатрія»
(шифр і назва спеціальності)

Освітньо-професійна програма (освітньо-наукова програма) другого (магістерського) рівня вищої освіти

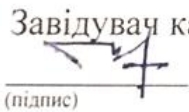
Курс 2,3

Сілабус навчальної дисципліни
затверджений на засіданні кафедри
гігієни та екології №1

Схвалено методичною комісією ХНМУ
з проблем громадського здоров'я
(назва)

Протокол від
27 серпня 2021 року № 1

Протокол від
01 вересня 2021 року №2

Завідувач кафедри

(підпис) Коробчанський В.О.
(прізвище та ініціали)

Голова

(підпис) Огнев В.А.
(прізвище та ініціали)

27 серпня 2021 року

01 вересня 2021 року

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра гігієни та екології №1

2021-2022 навчальний рік

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

«Гігієна та екологія з гігієною дитячого та підліткового віку»

Нормативний чи вибіркового освітній компотнент: нормативний

Форма здобуття освіти очна
(очна; заочна; дистанційна)

Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»
(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність 228 «Педіатрія»
(шифр і назва спеціальності)

Освітньо-професійна програма (освітньо-наукова програма) другого
(магістерського) рівня вищої освіти

Курс 2,3

Сілабус навчальної дисципліни
затверджений на засіданні кафедри
гігієни та екології №1

Схвалено методичною комісією ХНМУ
з проблем громадського здоров'я
(назва)

Протокол від
27 серпня 2021 року № 1

Протокол від
01 вересня 2021 року №2

Завідувач кафедри
_____ Коробчанський В.О.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Голова
_____ Огнєв В.А.
(підпис) (прізвище та ініціали)

27 серпня 2021 року

«_____» _____ 2021 року

Інформація про викладачів

Розробники силабусу:

д.м.н., проф. Коробчанський В.О.,

к.м.н., доц. Олійник Ю.О.

Дані про викладачів, що викладають дисципліну

Коробчанський Володимир Олексійович, професор, доктор медичних наук

Професійні інтереси: Гігієна та екологія, психогігієна, Public health

Контактний телефон (057) 705-15-74

Корпоративна пошта викладача kaf.4med.hihienu2@kntmu.edu.ua

Консультації понеділок 15.30-17.00

Локація НДІ гігієни праці та професійних захворювань, приміщення кафедри гігієни та екології №1

Олійник Юлія Олександрівна, кандидат медичних наук, доцент

Професійні інтереси: Гігієна та екологія, психогігієна, вплив факторів оточуючого середовища на здоров'я дитини

Контактний телефон (057) 705-15-74

Корпоративна пошта викладача kaf.4med.hihienu2@kntmu.edu.ua

Консультації Згідно з розкладом за попередньою домовленістю

Локація НДІ гігієни праці та професійних захворювань, приміщення кафедри гігієни та екології №1

Боярський Мирослав Романович, кандидат медичних наук

Професійні інтереси: Гігієна та екологія, вплив факторів оточуючого середовища на здоров'я дитини

Контактний телефон (057) 705-15-74

Корпоративна пошта викладача kaf.4med.hihienu2@kntmu.edu.ua

Консультації Згідно з розкладом за попередньою домовленістю

Локація НДІ гігієни праці та професійних захворювань, приміщення кафедри гігієни та екології №1

Мокрякова Марина Іванівна, асистент

Професійні інтереси: Гігієна та екологія, вплив факторів оточуючого середовища на здоров'я дитини

Контактний телефон (057) 705-15-74

Корпоративна пошта викладача kaf.4med.hihienu2@kntmu.edu.ua

Консультації Згідно з розкладом за попередньою домовленістю

Локація НДІ гігієни праці та професійних захворювань, приміщення кафедри гігієни та екології №1

ВСТУП

Силабус навчальної дисципліни «Гігієна та екологія з гігієною дитячого та підліткового віку» складений відповідно до освітньо-професійної програми (далі – ОПП) «Педіатрія»

Опис дисципліни: У системі цінностей будь-якої цивілізованої нації особливе місце посідає її здоров'я, яке визначається, насамперед станом здоров'я дітей та підлітків, що є інтегральним показником загального благополуччя суспільства, а також тонким індикатором усіх соціальних та екологічних негараздів.

Вивчення навчальної дисципліни «Гігієна та екологія з гігієною дитячого та підліткового віку» спрямоване на ознайомлення студентів з еколого-гігієнічною характеристикою чинників навколишнього природного середовища та особливостями їхнього впливу на здоров'я людини в т.ч. дитячого населення віком до 18 років, віковими особливостями дитячого організму з метою розробки належних профілактичних заходів, спрямованих на оздоровлення дітей і підлітків, проведення заходів з особистої і громадської гігієни, збереження здоров'я школярів, учнів професійно-технічних навчальних закладів, студентів вищих навчальних закладів, підтримання їх високої працездатності, а також формуванню широкого гігієнічного мислення і світогляду.

Предмет навчальної дисципліни є вивчення впливу факторів навколишнього середовища на людину, розвиток і стан здоров'я дітей і підлітків, оцінка факторів ризику для здоров'я та обґрунтування заходів, спрямованих на попередження захворювань, забезпечення оптимальних умов існування, зміцнення здоров'я і подовження життя людини.

Пререквізити. Вивчення дисципліни передбачає попереднє засвоєння базових дисциплін з біоорганічної та біологічної хімії, фізіології, патологічної фізіології, внутрішньої медицини та ін.

Постреквізити. Основні положення навчальної дисципліни мають застосовуватися при вивченні фахових дисциплін.

Посилання на сторінку навчальної дисципліни в MOODLE

<http://31.128.79.157:8083/course/view.php?id=2901>

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Метою вивчення навчальної дисципліни «Гігієна та екологія з гігієною дитячого та підліткового віку» є формування у майбутніх фахівців (магістрів) умінь та компетенцій для забезпечення профілактичного спрямування у практичній діяльності лікаря.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Гігієна та екологія з гігієною дитячого та підліткового віку» є закладення теоретичних основ гігієни та екології, як науки (термінологія, закони, методологія, принципи гігієнічного нормування, нормативно-методичне забезпечення застосування профілактичних заходів) та відпрацювання практичних навичок щодо: профілактики захворювань інфекційного та неінфекційного походження у відповідності до основ чинного

законодавства України; опанування лабораторних методів дослідження (органолептичні, фізичні, хімічні, біологічні, бактеріологічні методи); використання сприятливих оздоровчих факторів навколишнього природного середовища для зміцнення здоров'я людини, загартування організму тощо.

1.3. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у ОПП та Стандарті).

1.3.1. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує опанування студентами **компетентностей:**

інтегральні: здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні спеціалізовані задачі в нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності в мультидисциплінарному контексті на основі концептуальних знань, що включають сучасні наукові здобутки у галузі охорони здоров'я, із здатністю зрозумілого і аргументованого донесення висновків до фахівців і нефаківців, а також є основою для оригінального мислення, продовження навчання з високим ступенем автономії та проведення досліджень.

загальні: здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність вчитися і бути сучасно навченим; здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях; знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності; здатність до адаптації та дії в новій ситуації; здатність приймати обґрунтоване рішення; працювати в команді; навички міжособистісної взаємодії; здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатність спілкуватись іноземною мовою; навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків; здатність діяти соціально відповідально та свідомо; прагнення до збереження навколишнього середовища.

спеціальні (фахові, предметні): навички опитування; здатність до визначення необхідного режиму праці та відпочинку, характеру харчування при лікуванні захворювань; здатність до проведення лікувально-евакуаційних заходів; здатність до планування та проведення санітарно-гігієнічних, профілактичних та протиепідемічних заходів, у тому числі щодо інфекційних хвороб; здатність до проведення експертизи працездатності; здатність до ведення медичної документації; здатність до проведення епідеміологічних та медико-статистичних досліджень здоров'я населення; обробки державної, соціальної, економічної та медичної інформації; здатність до оцінювання впливу навколишнього середовища, соціально-економічних та біологічних детермінант на стан здоров'я індивідуума, сім'ї, популяції; здатність до проведення аналізу діяльності лікаря, підрозділу, закладу охорони здоров'я, проведення заходів щодо забезпечення якості та безпеки медичної допомоги і підвищення ефективності використання медичних ресурсів; здатність до проведення заходів щодо організації та інтеграції надання медичної допомоги населенню, та проведення маркетингу медичних послуг.

1.3.2. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує набуття студентами наступних **програмних результатів навчання:** здобуття особою загальних та спеціальних фундаментальних і професійно-орієнтованих знань, умінь, навичок,

компетентностей, необхідних для виконання типових професійних завдань, пов'язаних з її діяльністю в медичній галузі на відповідній посаді; знання психофізіологічних особливостей людини, здоров'я людини, підтримки здоров'я, профілактики захворювань, лікування людини, здоров'я населення Застосування знань та розуміння; здатність застосовувати набуті знання, навички та розуміння для вирішення типових задач діяльності лікаря, сфера застосування яких передбачена переліками синдромів та симптомів, захворювань, невідкладних станів, лабораторних та інструментальних досліджень, медичних маніпуляцій; збір інформації про пацієнта; оцінювання результатів опитування, фізичного обстеження, даних лабораторних та інструментальних досліджень; діагностування невідкладних станів, визначення тактики надання екстреної медичної допомоги; проведення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів; планування профілактичних та протиепідемічних заходів щодо інфекційних хвороб; проведення лікувально-евакуаційних заходів; оцінювання впливу навколишнього середовища на стан здоров'я населення; ведення медичної документації, обробка державної, соціальної та медичної інформації Формування суджень; здатність здійснювати оцінку санітарно-гігієнічного стану навколишнього середовища з метою визначення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів; здатність застосовувати набуті знання щодо існуючої системи охорони здоров'я для оптимізації власної професійної діяльності та участі у вирішенні практичних завдань галузі; сформованість фахівця з належними особистими якостями, який дотримується етичного кодексу лікаря.

1.3.3. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує набуття студентами наступних **соціальний навичок (Soft skills)**

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 6	Напрямок підготовки 22 «Охорона здоров'я» (шифр і назва)	Нормативна	
Загальна кількість годин - 180	Спеціальність: 228 «Педіатрія» (шифр і назва)	Рік підготовки:	
		2-й	3-й
		Семестр	
		4-й	5-й
		Лекції	
Годин для денної форми навчання: аудиторних – 100 самостійної роботи студента - 80	Освітньо-кваліфікаційний рівень: «магістр»	30 год.	10 год.
		Практичні, семінарські	
		30 год.	40 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		40 год.	40 год.
		Індивідуальні завдання:	
год.			
Вид контролю: залік, диференційований залік			

2.2.1 Лекції

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Види лекцій
1	Гігієна та екологія як галузь медичної науки та охорони здоров'я, її мета, завдання, зміст. Профілактична спрямованість медицини, види профілактики. Сучасні проблеми гігієни та екології в аспекті охорони здоров'я дітей та підлітків.	2	Онлайн-лекція в синхронному форматі
2	Навколишнє середовище та здоров'я. Біосфера, її складові. Вплив навколишнього середовища на здоров'я населення. Профілактика екологічних захворювань.	2	Онлайн-лекція в синхронному форматі
3	Атмосферне повітря, як складова біосфери. Особливості впливу фізичних та хімічних чинників атмосферного повітря на здоров'я дітей та підлітків. Заходи санітарної охорони атмосферного повітря	2	Онлайн-лекція в синхронному форматі
4	Сонячна радіація, її гігієнічне значення. Гігієнічне значення клімату і погоди. Медична класифікація	2	Онлайн-лекція в

	клімату і погоди. Геліометеотропні та кліматотропні реакції, їх профілактика. Акліматизація, її особливості в різних кліматичних зонах.		синхронному форматі
5	Гігієна населених місць. Проблеми урбанізації. Умови життя в населених місцях та здоров'я дитини. Планування та забудова території населеного пункту. Принципи функціонального зонування території населених пунктів. Фактори урбанізації, їх джерела і вплив на здоров'я населення. Гігієна житла. Гігієнічне значення мікроклімату, повітряного середовища, природного і штучного освітлення, їх гігієнічна оцінка.	2	Онлайн-лекція в синхронному форматі
6	Ґрунт як складова біосфери та здоров'я населення. Екологічні проблеми та гігієнічне значення ґрунту. Вплив забруднення ґрунту на санітарні умови життя і здоров'я населення, зокрема на здоров'я дітей та підлітків	2	Онлайн-лекція в синхронному форматі
7	Вода як фактор здоров'я. Екологічні проблеми гідросфери, вплив на здоров'я населення. Вода як фактор виникнення і поширення інфекційних і неінфекційних захворювань серед населення. Гігієнічна оцінка якості питної води. Заходи з санітарної охорони поверхневих водойм..	2	Онлайн-лекція в синхронному форматі
8	Гігієна харчування. Науково-гігієнічні основи раціонального харчування. Харчування як фактор здоров'я населення. Організація харчування дітей та підлітків. Основи профілактики аліментарних, аліментарно обумовлених хвороб та харчових отруєнь.	2	Онлайн-лекція в синхронному форматі
9	Гігієна та фізіологія праці. Види праці, їх характеристика. Зміни фізіологічних функцій під час виконання фізичної та розумової праці, їх фізіолого-гігієнічна оцінка. Класифікація праці за показником важкості, напруженості і шкідливості. Втома та перевтома, заходи попередження перевтоми. Фізіолого-гігієнічні вимоги до раціонального режиму праці та відпочинку. Санітарне законодавство в галузі охорони праці. Гігієна розумової праці, фізичного та трудового навчання і виховання дітей та підлітків.	2	Онлайн-лекція в синхронному форматі
10	Здоровий спосіб життя, особиста гігієна та психогігієна. Здоровий спосіб життя визначення, зміст. Роль здорового способу життя в збереженні і зміцненні здоров'я. Фактори ризику нездорового способу життя ендогенного і екзогенного характеру: надмірна маса тіла і ожиріння, гіподинамія, низька медична активність, шкідливі звички (табакокуріння, зловживання алкоголю, наркоманія, токсикоманія та	2	Онлайн-лекція в синхронному форматі

	ін.). Особиста гігієна, її значення для збереження і зміцнення здоров'я. Фізична активність, загартування. Гігієна одягу та взуття. Поняття про психогігієну, психопрофілактику, медичну біоритмологію та хроногігієну. Їх значення для здоров'я людини.		
11	Гігієна дітей та підлітків. Фактори та умови навколишнього середовища, що впливають на здоров'я дітей та підлітків. Фізичний розвиток як провідний показник стану здоров. Комплексна оцінка стану здоров'я дітей та підлітків, їх розподіл за групами здоров'я. Гігієна навчальних занять у школі. Гігієнічна оцінка режиму дня, розкладу уроків. Гігієна фізичного виховання дітей та підлітків. Роль сімейного лікаря у формуванні сприятливих гігієнічних умов виховання і навчання дитини.	2	Онлайн-лекція в синхронному форматі
12	Гігієна лікувально-профілактичних закладів, у тому числі дитячих. Значення оптимального гігієнічного режиму лікувально-профілактичних закладів для підвищення ефективності лікування хворих дітей та підлітків. Система забудови лікарень, їх порівняльна гігієнічна оцінка. Гігієнічні вимоги до площі, кубатури, мікроклімату, повітряного середовища, освітлення, опалення, вентиляції, бактеріального обсіменіння палат. Профілактика внутрішньо-лікарняних інфекцій.	2	Онлайн-лекція в синхронному форматі
13	Гігієна праці педіатрів різного фаху. Протирадіаційний захист персоналу і радіаційна безпека пацієнтів в рентгенологічних та радіологічних відділеннях лікарень.	2	Онлайн-лекція в синхронному форматі
14	Основи організації санітарно-гігієнічних заходів при надзвичайних станах. Гігієна польового розміщення ліквідаторів наслідків катастроф та населення. Основи організації та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за водопостачанням особового складу цивільних аварійно-рятувальних формувань при ліквідації наслідків катастроф у польових умовах	2	Онлайн-лекція в синхронному форматі
15	Основи організації та проведення санітарного нагляду і медичного контролю за харчуванням особового складу цивільних аварійно-рятувальних формувань при ліквідації наслідків катастроф у польових умовах. Гігієна праці особового складу рятувальних формувань при ліквідації наслідків надзвичайних станів	2	Онлайн-лекція в синхронному форматі
	Всього годин	30	

2.2.2 Семінарські заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1				
2				
	Всього годин			

2.2.3 Практичні заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Вступне заняття. Місце і значення гігієни в системі медичних наук та практичній діяльності лікаря. Методи гігієнічних досліджень	2	розповідь-пояснення, бесіда, ілюстрація, демонстрація, презентація, відеороліки, відеофільми, дискусія, імітаційна гра, кейс-метод	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
2	Гігієнічна оцінка променевої енергії. Методика визначення та гігієнічна оцінка ультрафіолетового (УФ) випромінювання. Методика визначення та гігієнічна оцінка природного та штучного освітлення житлових та шкільних приміщень	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
3	Методика визначення та гігієнічна оцінка показників мікроклімату. Гігієнічна оцінка комплексного впливу параметрів мікроклімату на теплообмін дитини	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
4	Основні показники чистоти повітря приміщень, CO ₂ як показник антропогенного забруднення повітря. Вентиляція житлових та учбових приміщень, основні показники ефективності вентиляції. Методика визначення й гігієнічної оцінки запиленості та хімічного забруднення повітря	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
5	Методика санітарно-гігієнічного обстеження школи-інтернату (з оформленням акту обстеження)	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне);

6	Методика санітарного обстеження джерел водопостачання та відбору проб води для бактеріологічного і санітарно-хімічного дослідження	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
7	Методика гігієнічної оцінки питної води за сольовим та мікроелементним складом. Ендемічні захворювання. Метгемоглобінемія у дітей.	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
8	Методи і засоби очистки води при централізованому і децентралізованому водопостачанні. Методи і засоби знезараження води при централізованому і децентралізованому водопостачанні	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
9	Методика гігієнічної оцінки питної води при централізованому водопостачанні за результатом лабораторного аналізу проб	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
10	Методика гігієнічної оцінки питної води при децентралізованому водопостачанні за результатом лабораторного аналізу проб	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
11	Методи вивчення та гігієнічної оцінки адекватності харчування колективів (за даними меню на тиждень). Методика розрахунку енерговитрат людини та її потреб у харчових речовинах. Оцінка адекватності харчування за меню-розкладкою	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
12	Оцінка перспективного меню в шкільних закладах	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
13	Методика експертної гігієнічної оцінки якості харчових продуктів за результатами лабораторного аналізу	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
14	Методика розслідування випадків харчових отруєнь мікробної природи		-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
15	Методика розслідування випадків харчових отруєнь немікробної природи.	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
16,	Методики дослідження та гігієнічної	4	-«-	усне опитування

17	оцінки фізичного розвитку дітей і підлітків.			(індивідуальне і фронтальне); доповідь
18	Методика гігієнічної оцінки режиму дня дітей та підлітків різного віку.	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
19, 20	Методика гігієнічної оцінки навчально-виховних установ для дітей і підлітків (загальноосвітніх шкіл та ін.) Гігієнічна оцінка навчально-виховного режиму дітей різних вікових груп та навчального розкладу в школі	4	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
21	Методика гігієнічної оцінки факторів середовища виховання і навчання дітей та підлітків. Методика гігієнічної оцінки дошкільних і шкільних меблів.	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
22	Методи психогієни та первинної психопрофілактики.	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
23	Гігієнічні аспекти медичної біоритмології.	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
24	Підсумкове заняття з розділу «Гігієна дітей та підлітків. Здоровий спосіб життя, особиста гігієна та психогієна».	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
25	Методика експертизи будівельних проектів. Гігієнічна оцінка розміщення та планування окремих структурних підрозділів лікарні за матеріалами проекту (за ситуаційним та генеральним планом лікарні)	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
26	Гігієнічна оцінка умов перебування хворих та гігієна праці медичних працівників в лікувально-профілактичних закладах. Методика санітарно-гігієнічного обстеження лікувально-профілактичних закладів, в тому числі й дитячих лікарень (ситуаційний та генеральний план)	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
27	Оформлення акту	2	-«-	

28	Методика експертизи будівельних проектів. Гігієнічна оцінка розміщення та планування окремих структурних підрозділів лікарні за матеріалами проекту (внутрішнє планування)	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
29	Гігієнічна оцінка умов перебування хворих та гігієна праці медичних працівників в лікувально-профілактичних закладах. Методика санітарно-гігієнічного обстеження лікувально-профілактичних закладів (обстеження внутрішнього планування)	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
30	Оформлення акту обстеження лікарні	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
31	Лікарсько-санітарний нагляд за організацією харчування в дитячих лікувальних закладах (обстеження харчоблоку дитячої лікарні).	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
32, 33	Методика контролю протирадіаційного захисту персоналу та радіаційної безпеки пацієнтів при використанні іонізуючих випромінювань у лікувальних закладах. Гігієнічне обстеження рентгеновського кабінету в лікувально-профілактичному закладі (зі складанням акту обстеження).	4	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
34	Підсумковий тестовий контроль	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
35	Диференційований залік	2	-«-	усне опитування (індивідуальне і фронтальне); доповідь
	Всього	70		

2.2.4. Лабораторні заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1				
2				
	Всього годин			

2.2.5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Історія виникнення, основні етапи розвитку та сучасний стан гігієни	2		творчі завдання; індивідуальні завдання; реферати
2	Гігієнічне значення складових біосфери (атмосфери, гідросфери, літосфери).	2		-<<-
3	Ендемічний зуб як гігієнічна проблема, його етіологія, профілактика (продукти моря, йодована сіль)	2		-<<-
4	Ендемічний флюороз та карієс як гігієнічна проблема, їх профілактика (дефторування, фторування води)	2		-<<-
5	Захворювання дітей, пов'язаних з мікроелементним складом води.	2		-<<-
6	Методика гігієнічної оцінки ґрунту за даними санітарного обстеження ділянки дитячого закладу та результатами лабораторного аналізу проб. Очистка населених місць.	2		-<<-
7	Методика вивчення та оцінка харчового статусу дитини і медичного контролю за забезпеченням організму вітамінами	2		-<<-
8	Гігієнічний нагляд за харчуванням дітей та підлітків.	2		-<<-
9	Харчовий статус як показник здоров'я дитини. Захворювання недостатнього та надмірного харчування.	2		-<<-
10	Генетично-модифіковані продукти, їх гігієнічна характеристика.	2		-<<-
11	Визначення стану здоров'я, групи здоров'я та фізичного виховання.	2		-<<-
12	Методи вивчення вікових психофізіологічних особливостей дітей та підлітків.	2		-<<-
13	Методика розслідування випадків професійних захворювань та отруєнь. Попередні та періодичні медичні огляди як заходи їх профілактики.	2		-<<-
14	Визначення індивідуальних біоритмів та індивідуальностей характеру	4		-<<-

15	Гігієнічні аспекти практичної діяльності лікаря з обслуговування інкурабельних пацієнтів	4		--<
16	Профілактика синдрому емоційного вигорання.	4		--<
17	Особливості планування та облаштування спеціалізованих лікарень та відділень.	4		--<
17	Радіаційне забруднення довкілля. Гігієнічні аспекти аварій на АЕС.	4		--<
	Підготовка до практичних занять - теоретична та опрацювання практичних навичок	34		
	Всього	80		

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

3.1. Оцінювання успішності навчання здобувачів освіти здійснюється на підставі чинної «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів освіти ХНМУ»

Після завершення вивчення дисципліни відповідальний за організацію навчально-методичної роботи на кафедрі або викладач виставляють магістру відповідну оцінку за шкалами (див. таблицю) у залікову книжку та заповнюють відомості успішності студентів з дисципліни за формою

4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	200	4.22-4,23	169	3.45-3,46	138
4.97-4,99	199	4.19-4,21	168	3.42-3,44	137
4.95-4,96	198	4.17-4,18	167	3.4-3,41	136
4.92-4,94	197	4.14-4,16	166	3.37-3,39	135
4.9-4,91	196	4.12-4,13	165	3.35-3,36	134
4.87-4,89	195	4.09-4,11	164	3.32-3,34	133
4.85-4,86	194	4.07-4,08	163	3.3-3,31	132
4.82-4,84	193	4.04-4,06	162	3.27-3,29	131
4.8-4,81	192	4.02-4,03	161	3.25-3,26	130
4.77-4,79	191	3.99-4,01	160	3.22-3,24	129
4.75-4,76	190	3.97-3,98	159	3.2-3,21	128

4.72- 4,74	189	3.94- 3,96	158	3.17- 3,19	127
4.7- 4,71	188	3.92- 3,93	157	3.15- 3,16	126
4.67- 4,69	187	3.89- 3,91	156	3.12- 3,14	125
4.65- 4,66	186	3.87- 3,88	155	3.1- 3,11	124
4.62- 4,64	185	3.84- 3,86	154	3.07- 3,09	123
4.6- 4,61	184	3.82- 3,83	153	3.05- 3,06	122
4.57- 4,59	183	3.79- 3,81	152	3.02- 3,04	121
4.54- 4,56	182	3.77- 3,78	151	3-3,01	120
4.52- 4,53	181	3.74- 3,76	150	Менше 3	Недостатньо
4.5- 4,51	180	3.72- 3,73	149		
4.47- 4,49	179	3.7- 3,71	148		
4.45- 4,46	178	3.67- 3,69	147		
4.42- 4,44	177	3.65- 3,66	146		
4.4- 4,41	176	3.62- 3,64	145		
4.37- 4,39	175	3.6- 3,61	144		
4.35- 4,36	174	3.57- 3,59	143		
4.32- 4,34	173	3.55- 3,56	142		
4.3- 4,31	172	3.52- 3,54	141		
4,27- 4,29	171	3.5- 3,51	140		
4.24- 4,26	170	3.47- 3,49	139		

**Відповідність оцінок за 200 бальною шкалою,
чотирибальною (національною) шкалою та шкалою ECTS**

Оцінка за 200 бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за чотирибальною (національною) шкалою
180–200	A	Відмінно
160–179	B	Добре
150–159	C	Добре

130–149	D	Задовільно
120–129	E	Задовільно
Менше 120	F, Fx	Незадовільно

Диференційований залік

Диференційований залік проводиться викладачем академічної групи на останньому занятті з дисципліни. Допуск до ДЗ визначається у балах ПНД, а саме: min – 70, max – 120 балів. Безпосередньо ДЗ оцінюється від – 50 до – 80 балів. Оцінка з дисципліни є сума балів за ПНД та ДЗ у балах від min – 120 до max – 200 і відповідає національній шкалі та шкалі ECTS.

Диференційований залік з дисципліни або її частини – це процес, протягом якого перевіряються отримані за курс (семестр): рівень теоретичних знань; - розвиток творчого мислення; навички самостійної роботи; компетенції – вміння синтезувати отримані знання і застосовувати їх у вирішенні практичних завдань.

3.2. Питання до заліку та іспиту:

3.3. Контрольні питання до самостійної роботи

1. Профілактичний напрям, як провідний принцип охорони здоров'я населення. Профілактика суспільна та особиста, первинна, вторинна та третинна.
2. Гігієна як наукова дисципліна, її мета, завдання, зміст.
3. Методи гігієнічних досліджень, їх класифікація, характеристика.
4. Методи вивчення впливу навколишнього середовища на організм і здоров'я людини (експериментальні фізіологічні, біохімічні, гістологічні, гістохімічні, гематологічні, токсикологічні, методи натурного спостереження, клінічні).
5. Відмінні особливості нормування природних факторів навколишнього середовища та антропогенних (техногенних) шкідливих чинників.
6. Фізіолого-гігієнічне значення окремих частин УФ радіації.
7. Штучні джерела УФ радіації та галузі їх застосування.
8. Біологічна доза УФ радіації, її гігієнічне значення.
9. Методика визначення еритемної дози УФ випромінювання.
10. Методика визначення та гігієнічна оцінка природного та штучного освітлення приміщень.
11. Атмосферний тиск, як фактор зовнішнього середовища. Фізіологічна дія атмосферного тиску на організм дитини. Метеотропні реакції.
12. Дія на організм зниженого атмосферного тиску. Висотна та гірська хвороби.
13. Профілактика висотної (гірської) хвороби.
14. Температура повітря, як фактор зовнішнього середовища. Гігієнічна характеристика температурних зон.
15. Термографи, методика вимірювання, гігієнічна оцінка термограм.
16. Вологість повітря як фактор зовнішнього середовища. Види вологості.
17. Гігієнічне нормування вологості повітря. Пряма та непряма дії вологості на організм. Абсолютна вологість. Максимальна вологість повітря. Відносна вологість повітря.
18. Фізіолого-гігієнічне значення швидкості та напрямку руху повітря, вплив швидкості руху повітря на теплообмін організму.

19. Гігієнічна норма швидкості повітря та її обґрунтування для різних приміщень.

20. Різновиди мікроклімату приміщень. Види впливу мікроклімату.

21. Методика визначення температури повітря приміщення. Норми температури для житлових, лікарняних, навчальних приміщень.

22. Охолоджуючий мікроклімат та його вплив на організм. Метеорологічні умови, які приводять до охолодження.

23. Перегріваючий мікроклімат та його вплив на організм дитини. Умови, які приводять до перегрівання. Фізіологічні та патологічні прояви, які виникають при гострому та хронічному перегріванні. Профілактика перегрівання.

24. Джерела забруднення атмосферного повітря.

25. Гігієнічне значення хімічного складу повітряного середовища.

26. Гігієнічне значення вмісту в атмосферному повітрі вуглекислого та сірчаного газу.

27. Вплив різних концентрацій діоксиду вуглецю на організм.

28. Які гігієнічні вимоги мають урахуватись при виборі орієнтації навчальних закладів.

29. Які гігієнічні вимоги існують до раціонального розташування навчальних класів та їх розмірів.

30. Яке гігієнічне значення мікроклімату навчальних класів. Вимоги до нього.

31. Яке гігієнічне значення має вентиляція навчальних класів. Види вентиляції.

32. Які гігієнічні вимоги існують до опалення навчальних класів.

33. Гігієнічні вимоги до природного освітлення навчальних класів.

34. Гігієнічні вимоги до штучного освітлення навчальних класів.

35. Гігієнічне значення і джерела шуму в навчальних класах.

36. Вода як фактор навколишнього середовища, її гігієнічне значення.

37. Загальні гігієнічні вимоги до якості питної води, її органолептичних властивостей, хімічного складу, епідемічної безпеки.

38. Вода як етіологічний фактор захворювань неінфекційної природи. Поняття про біогеохімічні провінції.

39. Епідеміологічне значення води. Роль води і умов водопостачання у розповсюдженні інфекційних захворювань.

40. Джерела водопостачання, їх порівняльна гігієнічна характеристика.

41. Централізована система водопостачання. Державний стандарт якості питної води джерел централізованого водопостачання.

42. Децентралізована система водопостачання. Гігієнічні вимоги до обладнання та експлуатації колодязів.

43. Захворювання неінфекційного походження, обумовлені вживанням недоброякісної води та засоби їх профілактики.

44. Проблема макро- і мікроелементозів водного походження. Гігієнічне значення жорсткості води. Ендемічний флюороз та його профілактика.

45. Ендемічний карієс. Фторопроділактика карієсу зубів та її значення в практиці централізованого водопостачання.

46. Методи знезараження води, їх класифікація та гігієнічна характеристика

47. Закони кількісної та якісної адекватності харчування дитини.

48. Методика розрахунку добової потреби дитини в білках, жирах, вуглеводах, мінеральних речовинах та вітамінах в дошкільних та шкільних закладах.

49. Закони кількісної та якісної адекватності харчування здорових дітей та підлітків.

50. Статеві, вікові групи дітей та підлітків щодо нормування їх потреб харчування.

51. Основні складові добових енерговитрат дітей та підлітків в дитячих дошкільних закладах та школах.

52. Поняття коефіцієнту фізичної активності дітей

53. Харчові продукти, їх класифікація, гігієнічна характеристика.

54. Причини та ознаки псування харчових продуктів. Умови зберігання харчових продуктів, терміни реалізації нестійких продуктів і готової їжі.

55. Показники якості та ознаки псування м'ясних продуктів (яловичини, свинини, баранини, птиці тощо).

56. Показники якості та ознаки псування і фальсифікації молока та молочних продуктів (сметани, кефіру, йогуртів, сирів, вершкового масла та інших).

57. Показники якості та ознаки псування хліба, хлібо-булочних, кондитерських виробів, печива, інших зернових продуктів.

58. Показники якості та ознаки псування консервів (м'ясних, рибних, овочевих та інших).

60. Харчові отруєння, їх визначення та класифікація.

61. Харчові токсикоінфекції: визначення, етіологія, діагностика, клініка, принципи профілактики.

62. Бактерійні токсикози: ботулізм, стафілококові, їх етіологія, діагностика, клініка, профілактика.

63. Профілактичні заходи щодо ліквідації та запобігання харчових отруєнь мікробної природи

64. Харчові отруєння немікробної природи, їх визначення та класифікація.

65. Харчові отруєння продуктами, токсичними за своєю природою - їх етіологія, діагностика, клініка, профілактика.

66. Харчові отруєння невстановленої етіології

67. Фактори та умови навколишнього середовища і навчально-виховного процесу, що впливають на здоров'я дітей і підлітків.

68. Стан здоров'я дітей та підлітків і фактори, що його формують. Принципи комплексної оцінки стану здоров'я дітей та підлітків. Групи здоров'я. Методика вивчення захворюваності та функціонального стану організму учнів.

69. Закономірності росту і розвитку дітей та підлітків. Показники фізичного розвитку дітей та підлітків, правила антропометрії, таблиці стандартів фізичного розвитку. Психо-неврологічний розвиток дітей і підлітків, його етапи, закономірності.

70. Фізичний розвиток як один з найважливіших критеріїв оцінки стану здоров'я. Методи оцінки фізичного розвитку.

71. Гігієнічні вимоги до земельної ділянки і приміщень дитячих дошкільних закладів. Оцінка функціональної готовності дітей до вступу в школу – фізичної і психологічної.

72. Гігієнічні вимоги до земельної ділянки, планування та улаштування загальноосвітньої школи. Санітарно–протиепідемічний режим.

73. Гігієнічні основи навчально–виховного процесу в загальноосвітній школі (гігієнічні вимоги до навчальних посібників, розкладу уроків, структури уроку та організації його проведення).

74. Гігієнічні вимоги до дитячих меблів, навчальних посібників

75. Основні профілактичні заходи щодо покращання умов навчально–виховного процесу та санітарно–гігієнічних умов перебування учнів у сучасних навчальних закладах.

76. Поняття про шкільну зрілість. Гігієнічні основи та методика визначення функціональної готовності дитини до навчання у школі.

77. Поняття про режим дня та основні режимні елементи. Особливості гігієнічного нормування режиму добової діяльності учнів. Гігієнічні принципи складання режиму дня дітей і підлітків.

79. Біоритмологічні принципи раціональної організації навчальної діяльності: поєднання часу навчальних занять з часом оптимуму фізіологічних функцій організму, використання рухової активності як синхронізатора біологічних ритмів, запровадження раціональної організації вільного часу як важливого чинника реалізації амплітудно–фазової програми біоритмів.

80. Гігієнічні принципи лікарняного будівництва та створення оптимальних умов для перебування хворих і роботи медичного персоналу. Санітарна експертиза проектів будівництва лікувально–профілактичних закладів.

81. Гігієнічні аспекти організації праці лікарів. Профілактика професійно–умовлених захворювань лікарів різних спеціальностей.

82. Гігієнічні принципи організації польового водопостачання. Задачі і обов'язки служб, що приймають участь в організації польового водопостачання при надзвичайних ситуаціях. Гігієнічні вимоги до улаштування, обладнання та експлуатації пунктів водопостачання та водорозбору. Санітарний нагляд за водопостачанням цивільних формувань та потерпілого населення в умовах надзвичайних ситуаціях.

83. Організація харчування у польових умовах. Гігієнічні вимоги до улаштування, обладнання та експлуатації польового пункту харчування.

3.4. Індивідуальні завдання (затверджений на засіданні кафедри перелік з визначенням кількості балів за їх виконання, які можуть додаватись, як заохочувальні):

3.6. Правила оскарження оцінки

Апеляція магістра щодо оцінки (кількості балів), отриманої на диференційованому заліку у ХНМУ, повинна подаватись особисто не пізніше наступного робочого дня після оголошення оцінки. Апеляція розглядається не пізніше наступного дня після її подання у присутності магістра.

Додаткове опитування магістра при розгляді апеляцій не допускається. Порядок подання і розгляду апеляції повинен бути оприлюднений та доведений до відома магістра не пізніше ніж 7 днів до початку іспитів.

4. ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Вимоги дисципліни. Очікується, що магістри відвідуватимуть всі лекційні та практичні заняття. Якщо вони пропустили заняття, необхідно відпрацювати його (згідно графіку на інформаційному стенді кафедри)

Письмові та домашні завдання треба виконувати повністю та вчасно, якщо у магістрів виникають запитання, можна звернутися до викладача особисто або за електронною поштою, яку викладач/-ка надає на першому практичному занятті.

Під час лекційного заняття ставити питання до лектора/-ки – це абсолютно нормально. Активна участь під час обговорення в аудиторії, магістри мають бути готовими детально розбиратися в матеріалі, ставити запитання, висловлювати свою точку зору, дискутувати. Вітається творчий підхід у різних його проявах. Від магістрів очікується зацікавленість участю у міських, всеукраїнських та міжнародних конференціях, конкурсах та інших заходах з предметного профілю.

Відвідування занять та поведінка. Магістрам важливо дотримуватися правил належної поведінки в університеті. Ці правила є загальними для всіх, вони стосуються також і всього професорсько-викладацького складу та співробітників/-ць, і принципово не відрізняються від загальноприйнятих норм.

Використання електронних гаджетів. Використання електронних гаджетів є основним і потужним інформаційним джерелом до вивчення курсу, адаптивним до сучасних вимог і сприяє входженню в сучасний європейський освітній простір. Гаджети забезпечують постійний зворотній зв'язок: «викладач- магістр», «магістр-магістр», «магістр-група магістрів».

Політика щодо осіб з особливими освітніми потребами. Організація інклюзивного навчання в закладах вищої освіти здійснюється згідно з наказом ХНМУ № 203 від 22.06.2018 «Про затвердження порядку супроводу (надання допомоги) осіб з обмеженими фізичними можливостями, громадян похилого віку, інших маломобільних груп населення під час перебування на території (в приміщеннях) ХНМУ.

Рекомендації щодо успішного складання дисципліни. Активність здобувачів вищої освіти під час практичного заняття, виконання необхідного мінімуму навчальної роботи згідно з навчальним планом.

Заохочення та стягнення. Додаткові бали за участь в наукових конференціях, проведення наукових досліджень, публікації статей та тез, виконання додаткових завдань тощо.

5. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Науково-педагогічні працівники кафедри дотримуються етичних принципів академічної доброчинності, а саме посилаються на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей; дотримуються норм законодавства про авторське право; надають достовірну інформацію про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності.

Викладачі кафедри гігієни та екології №1 не порушують академічну доброчинність (не займаються академічним плагіатом, фабрикацією, обманом, хабарництвом).

Кафедра гігієни та екології № 1 підтримує **нульову толерантність** до плагіату. На перших заняттях проводитимуться інформаційні заходи щодо того, що саме вважати плагіатом та як коректно здійснювати дослідницько-науковий пошук.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я.
2. Гігієна та екологія: Підручник [за редакцією В.Г. Бардова]. Вінниця: Нова Книга, 2006. 720 с.
3. Основи екології: / В.Г. Бардов, В.І. Федоренко, Е.М. Білецька [та ін.] Вінниця: Нова Книга, 2013. 424 с.
4. Гігієна дітей та підлітків/ за ред. Берзіня В.І., Ванханен В.І., Подрігало Л.В., Берзін В.І. Асканія, 2008. 304 с.
5. Даценко І.І., Шегедин М.Б., Шашков Ю.І. Гігієна дітей та підлітків. Київ, Медицина. 2006. 304 с.
6. Аносов І.П., Хоматов В.Х., Сидоряк Н.Г Станішевська Т.І., Антоновська Л.В. Вікова фізіологія з основами шкільної гігієни: Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2008. 433 с.
7. Радіаційна гігієна [за ред.В.Я. Уманського та С.Т. Омельчука] Донецьк: Норд-Прес, 2009. 143 с.
8. Комунальна гігієна [за ред. Гончарука Є.Г.] // Київ, «Здоров'я», 2003. - 728 с.
9. Гігієна харчування з основами нутриціології [за ред. проф. В.І. Ципріяна] К.: Медицина, 2007. 544 с.
10. Гігієна праці [за ред.. Ю.І. Кундієва, О.П.Яворовського] // К.: ВСВ «Медицина», 2011. 904с.
11. Гігієна та охорона праці медичних працівників [за ред. В.Ф.Москаленка, О.П.Яворовського] К.: «Медицина», 2009. –176 с.
12. Введення в профілактичну медицину. Методологічні та історичні аспекти / В.В.Бабієнко, А.М.Гринзовський, Ю.М. Ворохта Навчальний посібник. К.: Видавничий дім «Слово», 2012. – 232 с.
13. Становлення і розвиток гігієнічної науки в Україні: шлях крізь епохи і соціальні потрясіння (друга половина ХІХ – 20-ті р.р. ХХ століття): монографія / Коцур Н.І. – Корсунь-Шевченковський, 2011. 726 с.
14. Алиментарное ожирение как гигиеническая проблема: монографія / Л.І. Буряк, Е.М. Білецька, С.А. Щудро, Л.В. Григоренко Дніпропетровськ: «Пороги», 2012. 274 с.
15. Злобін Ю. А. Кочубей Н. Загальна екологія: навч. посібник. Суми : Університетська книга 2012. -414 с.

7. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <http://distance.knmu.edu.ua/course/view.php?id=3185>
2. <http://www.osvita.org.ua> – Освітній портал.
3. <http://nbuv.gov.ua> – сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського.
3. <http://korolenko.kharkov.com> – сайт Харківської державної наукової бібліотеки імені В.Г. Короленка.
4. <http://www.education.gov.ua> – офіційний сайт МОН України.

8. ІНШЕ

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра Гігієна та екології № 2

Навчальний рік: **2026 - 2027**

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

«ГІГІЄНА ТА ЕКОЛОГІЯ»

(назва освітнього компоненту)

Нормативний чи вибірковий освітній компонент Нормативний

Формат освітнього компонента Змішаний

(очний, змішаний, дистанційний)

Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»

(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність 228 «Педіатрія»

(шифр і назва спеціальності)

Освітньо-професійна програма 228 «Педіатрія»

Другого (магістерського) рівня вищої освіти

Курс шостий, денна форма навчання

Силабус навчальної дисципліни
затверджений на засіданні кафедри
гігієни та екології № 2

Протокол від
«30» серпня 2021 року № 7

В. о. завідувача кафедри

 доц. Сидоренко

М. О.

(підпис)
ініціали)

(прізвище та

«30» серпня 2021 року

Схвалено методичною комісією ХНМУ з
проблем громадського здоров'я

Протокол від
«27» серпня 2021 року № 1

Голова

 проф. Огнєв В. А.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

«27» серпня 2021 року

РОЗРОБНИКИ СИЛАБУСУ:

1. Завгородній І.В., доктор медичних наук, професор;
2. Сидоренко М.О., кандидат медичних наук, доцент;
3. Коробчанський П.О., кандидат медичних наук, доцент;
4. Філатова Н.М., кандидат медичних наук, доцент;
5. Перцев Д. П., кандидат медичних наук, доцент;
6. Чеховська І.М., старший викладач;
7. Лалименко О. С., кандидат медичних наук, асистент;
8. Літовченко О. Л. асистент;
9. Біличенко Н. П., асистент;
10. Шевченко Ю. В., асистент;
11. Байдак С. М., асистент;
12. Марюха Ю. В., асистент

Викладачі:

1. Завгородній І.В., доктор медичних наук, професор;
2. Сидоренко М.О., кандидат медичних наук, доцент;
3. Філатова Н.М., кандидат медичних наук, доцент;
4. Лалименко О. С., кандидат медичних наук, асистент;
5. Літовченко О. Л. асистент;
6. Біличенко Н. П., асистент;
7. Шевченко Ю. В., асистент;
8. Байдак С. М., асистент;

ДАНІ ПРОВИКЛАДАЧІВ, ЩО ВИКЛАДАЮТЬ ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

П. І. Б. викладача	Посада, вчене звання, вчене звання, науковий ступінь	Професійні інтереси	Посилання на про файл викладача
Завгородній І. В.	д.мед.н., професор кафедри гігієни та екології № 2	Загальна гігієна та гігієна праці	Moodle: http://31.128.79.157:8083/course/index.php?categoryid=31 Робоч. тел.:+38(057) 707-73-81 kaf.7med.hihieny 2@knmu.edu.ua
Сидоренко М. О.	к.мед.н., доцент кафедри гігієни та екології № 2	Гігієна та екологія	Moodle: http://31.128.79.157:8083/course/index.php?categoryid=31 Моб. тел.: +38 (068) 876 64 05 mo.sydoenko@knmu.edu.ua
Філатова Н. М.	к.мед.н., доцент кафедри гігієни та екології № 2	Гігієна та екологія	Moodle: http://31.128.79.157:8083/mod/bigbluebutton/view.php?id=7974 Моб. тел.: +38 (66) 188 52 68 nm.filatova@knmu.edu.ua
Лалименко О.С.	к.мед.н., асистент кафедри гігієни та екології № 2	Гігієна праці	Moodle: http://31.128.79.157:8083/course/index.php?categoryid=31 Моб. тел.: +38(066) 159 56 53 os.lalymenko@knmu.edu.ua
Літовченко О.Л.	асистент кафедри гігієни та екології № 2	Гігієна праці	Moodle: http://31.128.79.157:8083/course/index.php?categoryid=31

			Моб. тел.: +38(050) 780 24 22 ol.litovchenko@knmu.edu.ua
Біличенко Н.П.	асистент кафедри гігієни та екології № 2	Гігієна та екологія	Moodle: http://31.128.79.157:8083/course/index.php?categoryid=31 Моб. тел.: +38(050) 976 77 27 np.bilychenko@knmu.edu.ua
Байдак С. М.	асистент кафедри гігієни та екології № 2	Гігієна та екологія	Moodle: http://31.128.79.157:8083/course/index.php?categoryid=31 Моб. тел.: +38(068) 806 43 25 sm.baidak@knmu.edu.ua
Шевченко Ю. В.	асистент кафедри гігієни та екології № 2	Гігієна праці	Moodle: http://31.128.79.157:8083/course/index.php?categoryid=31 Моб. тел.: +38(097) 151 84 58 yv.shevchenko@knmu.edu.ua
Марюха Ю. В.	асистент кафедри гігієни та екології № 2	Гігієна праці	Moodle: http://31.128.79.157:8083/course/index.php?categoryid=31 +38(050) 607 06 64 yv.mariukha@knmu.edu.ua

Контактний тел.: +38(057) 707-73-81,
kaf.7med.hihieny2@knmu.edu.ua

Очні консультації: розклад та місце проведення за розкладом кафедри.

Он-лайн консультації: розклад та місце проведення за попередньою домовленістю з викладачем.

Локація: заняття проводяться в умовах кафедри ХНМУ

ВСТУП

Силабус навчальної дисципліни «Гігієна та екологія» складений відповідно до освітньо-професійної програми 228 «Педіатрія»

Опис навчальної дисципліни (анотація) Особливості освітнього процесу у закладі вищої освіти потребують від викладача широких знань та навичок в різних галузях науки та господарства. Вивчення дисципліни «Гігієна та екологія» для підготовки спеціалістів медичних фахів – педіатрів необхідна для використання цих знань у своїй роботі:

- 1) аналіз стану здоров'я дітей та підлітків у зв'язку з антропогенними та соціальними умовами життя та навчання;
- 2) сучасне та своєчасне діагностування захворювань, оскільки більше 80 % збудників та причин захворювань (природні, побутові, соціальні, етіологічні фактори, фактори середовища навчання та виховання та фактори ризику), знаходяться в навколишньому середовищі, які вивчають гігієна та екологія, а лише біля 20 % захворювань – ендогенні, спадкові. Без знань гігієни фактори довкілля (природні, побутові, соціальні, виробничі) при встановленні діагнозу часто залишаються поза увагою лікаря;
- 3) первинна, вторинна та третинна профілактика захворювань, організація, проведення та контроль за проведенням профілактичних заходів різними верствами населення;
- 4) оцінка умов проживання в організованих колективах (дитячих, навчальних);
- 5) вміння рекомендувати методи і засоби режиму дня, навчання, виховного і навчального процесу, особистої гігієни, режиму харчування, використання природних факторів та комплексу методів і засобів загартування організму;
- 6) вміння надавати лікарські рекомендації та розпорядження по використанню методів і засобів профілактики внутрішньолікарняних інфекцій, інфекцій та інвазій серед батьків при обслуговуванні їх дітей у поліклініці, вдома, в організованих колективах;
- 7) проведення санітарно-просвітньої роботи серед батьків хворих дітей, в організованих колективах (дитячих, навчальних).

Це ті основні, але далеко не всі види діяльності лікаря, які потребують знання гігієни та екології людини.

Таким чином, вивчення дисципліни «Гігієна та екологія» є актуальним для підготовки медичних кадрів (педіатрів), особливо в сучасних умовах реформування системи охорони здоров'я на тлі процесів євроінтеграції України.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є фактори навколишнього середовища, їх вплив на здоров'я населення та популяції в цілому, методи та заходи щодо зменшення негативного впливу чинників навколишнього середовища на здоров'я населення та популяції в цілому, форми і методи ефективного управління безпечною діяльністю в соціальній та екологічній сферах, згідно з чинними законодавчими й іншими нормативно-правовими актами.

Міждисциплінарні зв'язки: Вивчення дисципліни передбачає попереднє засвоєння кредитів з теорії та практики клінічними дисциплінами в контексті оцінки ефекту методів діагностики та профілактики захворювань та їх наслідків, оптимізації маршруту пацієнта, з епідеміологією в контексті вимірів популяційних процесів та планів збору інформації.

Пререквізити Вивчення дисципліни передбачає попереднє засвоєння кредитів з теорії та практики клінічними дисциплінами в контексті оцінки ефекту методів діагностики та профілактики захворювань та їх наслідків, оптимізації маршруту пацієнта, діяльності відділення (ЛПЗ) тощо; з епідеміологією в контексті вимірів популяційних процесів та планів збору інформації.

Постреквізити. Основні положення навчальної дисципліни мають застосовуватися при вивченні дисциплін організації охорони здоров'я в контексті статистики неінфекційних

захворювань; соціальною медициною в контексті вимірів популяційного та індивідуального здоров'я, особливостей реєстрації пов'язаних із здоров'ям подій; медичною інформатикою та комп'ютерними технологіям.

Посилання на сторінку навчальної дисципліни в MOODLE
<http://31.128.79.157:8083/course/view.php?id=171>

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни «Гігієна та екологія» є підготовка лікаря за фахом «Педіатрія» (затверджені наказом Міністерства освіти і науки України № 239 від 16 квітня 2003 року). Кінцеві цілі встановлюються на основі освітньо-професійної програми. На підставі кінцевих цілей до кожного розділу сформульовані конкретні цілі у вигляді певних умінь (дій), цільових завдань, що забезпечують досягнення кінцевої мети вивчення дисципліни.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Гігієна та екологія» є закладання основ:

- використання сприятливих оздоровчих факторів навколишнього середовища для зміцнення здоров'я людини, загартування організму;
- вивчення студентами навколишнього середовища як джерела етіологічних факторів та етіологічних факторів ризику виникнення і розповсюдження захворювань;
- здорового способу життя, профілактики захворювань, проведення діагностики та диференціальної діагностики захворювань на підставі вивчення впливу факторів навколишнього середовища на організм і здоров'я

1.3. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання в ОПП та Стандарті)

1.3.1. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує опанування студентами **компетентностей:**

інтегральна: здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні спеціалізовані задачі в нових або незнайомих середовищах за наявності певної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності в мультидисциплінарному контексті на основі концептуальних знань, що включають сучасні наукові здобутки у галузі охорони здоров'я, із здатністю зрозумілого і аргументованого донесення висновків до фахівців і нефахівців, а також є основою для оригінального мислення, продовження навчання з високим шпеном автономії та проведення досліджень.

загальні: здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність вчитися і бути навченим; здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях; знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності; здатність до адаптації та дії в новій ситуації; здатність приймати обґрунтоване рішення; працювати в команді; навички міжособистісної взаємодії; здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатність спілкуватися іноземною мовою; навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків; здатність діяти соціально відповідально та свідомо; прагнення до збереження навколишнього середовища.

спеціальні (фахові, предметні): навички опитування; здатність до визначення необхідного режиму праці та відпочинку, характеру харчування при лікуванні захворювань; здатність до проведення лікувально-евакуаційних заходів; здатність до планування та проведення санітарно-гігієнічних, профілактичних та протиепідемічних заходів, у тому числі щодо інфекційних хвороб; здатність до проведення експертизи працездатності; здатність до ведення медичної документації; здатність до проведення епідеміологічних та медико-статистичних досліджень здоров'я населення; обробки державної, соціальної, економічної та медичної інформації; здатність до оцінювання впливу навколишнього середовища, соціально-економічних та біологічних детермінант та

стан здоров'я індивідуума, сім'ї, популяції; здатність до проведення аналізу діяльності лікаря, підрозділу, закладу охорони здоров'я, проведення заходів щодо збереження якості та безпеки медичної допомоги і підвищення ефективності використання медичних ресурсів; здатність до проведення заходів щодо організації та інтеграції надання медичної допомоги населенню, та проведення маркетингу медичних послуг.

1.3.2. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує набуття студентами наступних **програмних результатів навчання:**

Знання та розуміння:

ПРН 1 – здобуття особою загальних та спеціальних фундаментальних і професійно-орієнтованих знань, умінь, навичок, компетентностей, необхідних для виконання типових професійних завдань, пов'язаних з її діяльністю в медичній галузі на відповідній посаді

ПРН 2 – знання психофізіологічних особливостей людини, здоров'я людини, підтримки здоров'я, профілактики захворювань, лікування людини, здоров'я населення

Застосування знань та розуміння:

ПРН 3 – здатність застосовувати набуті знання, навички та розуміння для вирішення типових задач діяльності лікаря, сфера застосування яких передбачена переліками синдромів та симптомів, захворювань, невідкладних станів, лабораторних та інструментальних досліджень, медичних маніпуляцій

ПРН 4 – збір інформації про пацієнта

ПРН 5 – оцінювання результатів опитування, фізичного обстеження, даних лабораторних та інструментальних досліджень

ПРН 10 – діагностування невідкладних станів, визначення тактики надання екстреної медичної допомоги

ПРН 11 – проведення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів

ПРН 12 – планування профілактичних та протиепідемічних заходів щодо інфекційних хвороб

ПРН 13 – проведення лікувально-евакуаційних заходів

ПРН 16 – оцінювання впливу навколишнього середовища на стан здоров'я населення

ПРН 17 – ведення медичної документації, обробка державної, соціальної та медичної документації

Формування суджень:

ПРН 18 – здатність здійснювати оцінку стану здоров'я людини та забезпечувати його підтримку з урахуванням впливу навколишнього середовища та інших факторів здоров'я

ПРН 19 – здатність здійснювати оцінку санітарно-гігієнічного стану навколишнього середовища з метою визначення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів

ПРН 20 – здатність застосовувати набуті знання щодо існуючої системи охорони здоров'я для оптимізації власної професійної діяльності та участі у вирішенні практичних завдань галузі

ПРН 21 – сформованість фахівця з належними особистими якостями, який дотримується етичного кодексу лікаря

1.3.3. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує набуття студентами наступних **соціальних навичок (Soft skills):**

- комунікативність (реалізується через: метод роботи в парах та групах, мозковий штурм, метод самопрезентації),
- робота в команді (реалізується через: метод проєктів, ажурна плитка),
- конфлікт-менеджмент (реалізується через: метод драматизації, ігрові методи),
- тайм-менеджмент (реалізується через: метод проєктів, робота в групах, тренінги),
- лідерські навички (реалізується через: робота в групах, метод проєктів, метод самопрезентації),
- спортивний розвиток та ефективний відпочинок (реалізується через: різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя),

- емпатію (реалізується через: поважне ставлення до думки та етичних міркувань, вигляду та поведінки інших людей),
- стресостійкість (реалізується через: роботу у групі з представниками інших професійних груп різного рівня та віку в непередбачених обставинах та ситуаціях).

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь, ОПП	Характеристика навчальної дисципліни			
		Денна форма навчання			
Кількість кредитів – 3	Напрямок підготовки <u>22 «Охорона здоров'я»</u> (шифр і назва)	Нормативна			
Загальна кількість годин – 90	Спеціальність: <u>228 «Педіатрія»</u> (шифр і назва)	Рік підготовки:			
		6-й			
		Семестр			
		11-й, 12-й			
Годин для денної форми навчання: аудиторних – 40 , самостійної роботи студента – 50	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>Магістр педіатрії</u>	Лекції			
		-			
		Практичні, семінарські			
		40 год.			
		Лабораторні			
		-			
		Самостійна робота			
		50 год.			
	ОПП: <u>228 «Педіатрія»</u>	Індивідуальні завдання: -			
		Вид контролю: диференційований залік			

2.1 Опис дисципліни

№ з/п	Назва змістового модуля і теми	Кількість годин			
		Денна форма навчання			
		Всього	У тому числі		
Лекції	Практичні заняття		Самостійна робота		
Розділ І.					
Гігієна дітей та підлітків					
1.	Методи організації моніторингу стану здоров'я різних категорій дитячих колективів	4	-	4	-
2.	Методика гігієнічного контролю за організацією навчально-виховного процесу в закладах освіти. «Шкільна зрілість», методи її визначення	2	-	2	-
3.	Методика гігієнічного контролю за організацією	4	-	4	-

	фізичного виховання у дошкільних навчальних закладах (ДНЗ) та загальноосвітніх школах				
4.	Методика гігієнічної оцінки шкільного середовища, предметів дитячого вжитку	2	-	2	-
5.	Оцінка стану здоров'я дитячого контингенту навчальних закладів	6	-	-	6
6.	Вивчення нормативної бази з санітарної експертизи проектів дитячих установ	6	-	-	6
Разом за розділом I		24	-	12	12
Розділ II.					
Загальна та комунальна гігієна					
7.	Гігієнічне значення сонячної радіації та використання її складових для профілактики захворювань дітей і підлітків та санації повітря, води і предметів.	3		2	1
8.	Гігієна води та водопостачання населених пунктів. Захворювання, які передаються водним шляхом. Санітарна охороно водних об'єктів. Санітарна охороно ґрунту та очищення населених місць. Захворювання дітей пов'язані з забрудненням ґрунту та піску.	8		4	4
9.	Методика профілактики інфекційних і неінфекційних захворювань серед населення, що розповсюджуються водним шляхом та через ґрунт	3	-	3	-
10.	Санітарна охороно атмосферного повітря. Гігієна планування населених пунктів. Гігієни житлових і громадських будівель і споруд. Методика визначення очікуваних ефектів у стані здоров'я населення в залежності від рівня забруднення атмосферного повітря	3	-	3	-
11.	Методика гігієнічної оцінки умов перебування хворих у лікувально-профілактичних закладах. Сучасні проблеми внутрішньолікарняної інфекції (ВЛІ) та комплекс гігієнічних заходів з її профілактики.	4	-	4	-
12.	Гігієнічне значення фізичних чинників в умовах населених місць. Негативний вплив фізичних чинників на розвиток та здоров'я дітей і підлітків.	4		2	2
13.	Методика організації моніторингу за здоров'ям дітей, які проживають на радіаційно-забрудненій території. Методика оцінки протирадіаційного захисту при роботі з закритими і відкритими джерелами іонізуючого випромінювання.	2	-	2	-
14.	Основи організації санітарно-епідемічного забезпечення військ	3	-	3	-
15.	Особиста гігієна дітей різного віку. Створення раціонального розпорядку дня для дітей різного віку. Популяризація здорового способу життя	5	-	-	5
Разом за розділом II		35	-	23	12
Розділ III.					
Гігієна харчування					
16.	Методика вивчення та оцінки харчового статусу	3	-	3	-

	дітей різного віку, обґрунтування їх потреб у харчових речовинах. Організація харчування в дитячих дошкільних навчальних закладах та школах				
17.	Методика оцінки адекватності харчування організованих дитячих колективів за меню-розкладкою. Методика оцінки шкільного сніданку.	2	-	2	-
18.	Гігієнічна оцінка організації харчування у дитячих оздоровчих закладах різного типу (за вибором студента).	5	-	-	5
19.	Методика розслідування випадків харчових отруєнь в організованих дитячих колективах	6	-	-	6
Разом за розділом III		16	-	5	11
Розділ IV. Гігієна праці					
20.	Гігієнічні основи профвідбору та профорієнтації. Функціональні обов'язки лікаря підліткового кабінету щодо профорієнтаційної роботи	5	-	-	5
21.	Гігієнічні основи трудової діяльності підлітків	5	-	-	5
22.	Гігієна праці медичних працівників у лікувально-профілактичних закладах	5	-	-	5
Разом за розділом IV		15	-	-	15
Усього годин по дисципліні		90	-	40	50

РОЗДІЛ I. Гігієна дітей та підлітків

Тема 1. Методи організації моніторингу стану здоров'я різних категорій дитячих колективів.

Фізичний розвиток є одним з критеріїв оцінки здоров'я дітей та підлітків, який адекватно відображає стан зростання й розвитку дитячого організму. Дослідження та оцінка фізичного розвитку надають лікареві об'єктивну інформацію щодо динаміки основних антропометричних показників дитини, дозволяють визначити взаємозв'язки між ними та іншими критеріями, що характеризують стан здоров'я (функціональним станом, рівнем захворюваності, резистентністю, реактивністю тощо). Необхідною умовою є оволодіння уніфікованою методикою проведення антропометричного дослідження, знання основних методик визначення антропометричних показників, вміння користуватися оціночними таблицями фізичного розвитку та знання основних методик оцінки фізичного розвитку (сигмальний, регресійний, центильний, комплексний тощо).

Тема 2. Методика гігієнічного контролю за організацією навчально-виховного процесу в закладах освіти. «Шкільна зрілість», методи її визначення.

Процес навчання в закладах освіти повинен забезпечити учням знання з основних наук і виробити в них необхідні навички. Цей процес має супроводжуватися створенням належних умов для збереження і зміцнення здоров'я, а також гігієнічного виховання з урахуванням морфологічних та функціональних можливостей дітей і підлітків, суспільства. Екологічне законодавство. Національна безпека України.

В ході досліджень необхідно отримати інформацію про наявність та тривалість у режимі дня основних режимних елементів (сон, навчальна діяльність у школі, режим харчування, відпочинок з перебуванням на свіжому повітрі, підготовка домашніх завдань, виконання домашніх обов'язків, вільний час), правильність та доцільність їх взаєморозташування, відповідність стану здоров'я, віково-статевим анатомо-фізіологічним і функціональним особливостям організму та індивідуальним схильностям дитини.

Гігієнічна оцінка організації навчального процесу в школі передбачає вивчення навчального розпорядку, розкладу занять та організації уроку.

Контроль за навчальним розпорядком пов'язаний з визначенням часу занять у школі, тривалості уроків, перерв між уроками та змінами, відповідності кількості уроків протягом року та тижня навчальному плану.

Основними елементами санітарно-гігієнічного нагляду за розкладом занять є визначення відповідності розподілу та чергування предметів впродовж навчального дня і навчального тижня стану здоров'я та морфофункціональним можливостям організму дітей і підлітків, урахування особливостей фізіологічної кривої працездатності учнів, вивчення ступеня складності предметів та характеру їх взаєморозташування (наявність здвоєних уроків, розміщення поряд уроків з предметів, подібних за змістом або за видом діяльності, наприклад, рідна мова та іноземна мова, алгебра та геометрія і т.д.).

Гігієнічна оцінка організації уроку передбачає дослідження умов його проведення, особливостей подання навчального матеріалу, методики та наочності викладання, ступеня розвитку втоми учнів у ході навчального процесу, проведення хронометражних спостережень за тривалістю основних структурних елементів уроку (організаційна частина, перевірка домашнього завдання, основна частина, закріплення нового матеріалу, заключна частина).

Тема 3. Методика гігієнічного контролю за організацією фізичного виховання у дошкільних навчальних закладах (ДНЗ) та загальноосвітніх школах.

Фізичне виховання та трудове навчання є засобами зміцнення здоров'я й фізичної працездатності дітей та підлітків. Велике значення надається фізичному вихованню в зв'язку зі збільшенням темпів науково-технічного прогресу, питомої ваги розумової праці в діяльності людини, інтенсифікацією процесу навчання та їхнім несприятливим наслідком – гіпокінезією (зниженою руховою активністю). Санітарно-гігієнічний контроль за режимом й організацією фізичного виховання, загартовування та трудового навчання дітей різного віку є однією з актуальних задач гігієни дітей та підлітків. Він здійснюється у формі попереджувального й поточного санітарного нагляду з проведенням лабораторних та інструментальних досліджень.

Гігієнічна оцінка уроку фізичної культури передбачає проведення хронометражних спостережень (вступна, підготовча, основна і заключна частини), визначення загальної і моторної щільності уроку та зовнішніх ознак втоми, побудову фізіологічних кривих фізичного навантаження, використання функціональних проб, дослідження рівня рухової активності та ступеня фізичної підготовленості, здійснення контролю за повітряно-тепловим режимом внутрішньошкільного середовища та оцінку правильності медичного забезпечення уроку.

Медичне забезпечення уроку фізичної культури пов'язане з визначенням для кожної дитини групи щодо проведення фізичного виховання, що здійснюється згідно з даними поглибленого медичного огляду.

Санітарно-гігієнічна оцінка уроку трудового виховання школярів зумовлює необхідність проведення хронометражних спостережень, здійснення контролю за змістом (характеристика основних трудових операцій, особливості вибору матеріалу та забезпечення профільності політехнічної підготовки, дотримання норм щодо тривалості та об'єму робочого процесу, піднімання та переміщення вантажів), режимом (місце уроку в режимі навчальних занять та його побудова, особливості подання навчального матеріалу, методики та наочності викладання, використання форм активного відпочинку) та умовами навчання (визначення санітарно-гігієнічних умов навчання і відповідності обладнання майстерень росту учнів, дотримання правил техніки безпеки), виявлення ступеня розвитку втоми учнів у ході навчального процесу і, отже, дослідження функціонального стану дітей і підлітків під час виконання трудової діяльності.

Тема 4. Методика гігієнічної оцінки шкільного середовища, предметів дитячого вжитку.

Профілактика різноманітних захворювань дитячого та підліткового віку тісно пов'язана з умовами, в яких відбувається навчально-виховний процес. Усе внутрішнє

устаткування дитячих закладів повинно сприяти нормальному розвитку й росту дітей та підлітків. Охорона здоров'я та підвищення ефективності навчального процесу залежить насамперед від раціонального використання доцільно умебльованих приміщень, від посібників та наочного приладдя та його якості і безпечності для здоров'я дітей та підлітків.

Визначення відповідності номера парт чи інших навчальних меблів росту учнів та їх стандартності, оцінка розкладу уроків та особливостей.

санітарна експертиза розстановки меблів у навчальних приміщеннях повинна передбачати аналіз наявності у кожному з них меблів не менш, ніж трьох різних номерів та адекватності їх взаєморозташування, характеристику відстані між рядами меблів та між меблями і боковими, передньою та задньою стінами приміщення, вивчення умов забезпечення правильної робочої пози та зручної посадки, основних розмірів навчальних меблів (висота столу та сидіння, дистанція сидіння та спинки, диференція та ін.) тощо.

Гігієнічна оцінка навчальних посібників та шкільних підручників передбачає проведення санітарної експертизи поліграфічного оформлення посібників та підручників і, насамперед, визначення загальних відомостей про навчальний посібник або підручник (автор, назва, місце і рік видання, призначення), характеристик паперу (колір, особливості поверхонь, просвічуваність), шрифту (гарнітура, висота основних штрихів, товщина, відстань між штрихами), набору (відстань між літерами і словами (апрош) та рядками (інтерліньяж), довжина рядка, ширина полів, однотипність шрифту, наявність п е т и т у та курсиву, щільність набору), друку (чіткість, інтенсивність, рівномірність, особливості типографської фарби), зовнішнього оформлення (маса, габарити, формат, брошурування, опракування) та проведення лабораторних досліджень (вміст деревини у папері, мікробне забруднення підручника тощо).

Тема 5. Оцінка стану здоров'я дитячого контингенту навчальних закладів

Вивчення стану здоров'я є з одним найважливіших розділів роботи лікаря, що обслуговує дітей і підлітків. Важливість цієї роботи полягає, насамперед в тому, що саме у дитячому віці формується фізичне та психічне здоров'я людини, її стійкість до впливу несприятливих чинників навколишнього середовища та соціальних умов життя.

У повсякденній діяльності лікарів–педіатрів, сімейних лікарів та лікарів загальноосвітніх навчальних закладів використовуються наступні критерії комплексної оцінки стану здоров'я дітей і підлітків:

1. Наявність або відсутність у момент обстеження хронічних захворювань.
2. Рівень функціонального стану основних систем організму.
3. Ступінь опірності організму несприятливому впливу чинників навколишнього середовища.
4. Рівень нервово–психічного і фізичного розвитку, що досягнутий, та ступінь його гармонійності.

Відповідно до указаних критеріїв розроблена схема розподілу дітей і підлітків за групами здоров'я. Виділяють 5 груп здоров'я:

Перша група здоров'я – Здорові діти і підлітки з гармонійним розвитком та рівнем розвитку функціональних систем організму, що відповідає вікові.

Друга група здоров'я – Здорові діти і підлітки, що мають функціональні та деякі морфологічні відхилення, а також знижену опірність до гострих та хронічних захворювань, тобто часто і тривало хворіють.

Третя група здоров'я – Діти і підлітки, які страждають хронічними захворюваннями у стані компенсації, зі збереженням функціональних можливостей організму.

Четверта група здоров'я – Діти і підлітки, які страждають хронічними захворюваннями у стані субкомпенсації, зі зниженими функціональними можливостями організму.

П'ята група здоров'я – Діти і підлітки, які страждають хронічними

захворюваннями у стані декомпенсації, зі значно зниженими функціональними можливостями організму.

Число захворювань розраховується на 1000 населення певного віку і характеризується такою закономірністю (мал. 38.1).

При здійсненні комплексної оцінки стану здоров'я дітей і підлітків слід враховувати вікові тенденції щодо змін показників захворюваності та її структурних особливостей.

Фізичний розвиток дітей і підлітків оцінюють на підставі визначення соматоскопічних (антропоскопічних), соматометричних (антропометричних) та фізіометричних показників з їх подальшою оцінкою за допомогою методу сигмальних відхилень, за шкалами регресії, з використанням комплексного та центильного методів.

Метод сигмальних відхилень з графічним зображенням профілю фізичного розвитку передбачає порівняння кожної індивідуальної ознаки з середньозваженою арифметичною величиною для цієї ознаки при певному віці, що дозволяє визначити її фактичне відхилення від нормативних значень.

Використання методу *оцінки фізичного розвитку за шкалами регресії* дозволяє подолати головний недолік методики сигмальних відхилень, а саме відокремлений характер оцінки кожної соматометричної ознаки. Оціночні таблиці у цьому випадку ураховують кореляційну залежність між ростом, масою тіла та обводом грудної клітки і, отже, дозволяють дати більш ґрунтовну оцінку ступеня фізичного розвитку за сукупністю взаємопов'язаних ознак.

Комплексний метод оцінки фізичного розвитку дозволяє урахувати як особливості морфофункціонального стану організму, так і відповідність рівня його біологічного розвитку календарному вікові. *Порівняльна оцінка рівня фізичного розвитку різних колективів* або одного і того ж колективу в динаміці навчання у сучасній школі здійснюється на підставі визначення відмінностей величин провідних показників стану здоров'я та фізичного розвитку шляхом застосування методів порівняння середніх арифметичних величин, розподілу відносних чисел та квадратичних відхилень, а також на підставі кореляційного методу.

Тема 6. Вивчення нормативної бази з санітарної експертизи проектів дитячих установ.

Санітарна експертиза проектів дитячих установ враховує умови розміщення земельної ділянки у плані міста та мікрорайону:

- тип розміщення (внутрішньоквартальний, суміжний з кількома кварталами, на міжквартальних проїздах тощо), радіус обслуговування, доступність та безпека переміщення дітей на шляху до навчального закладу (наявність магістральних доріг, перехресть), відстань між спорудою закладу та будинками, які її оточують, обгородження земельної ділянки, відсоток забудови, питома вага озеленення та характер зелених насаджень (фруктові, хвойні дерева тощо);
- функціональне зонування земельної ділянки: площа окремих зон, та особливості їх розташування, кількість під'їздних шляхів, площа, обладнання та санітарний стан окремих зон (навчально-дослідна, спортивна, господарська зони та зона відпочинку);
- санітарно-технічний благоустрій земельної ділянки: водопостачання (місцеве, централізоване, наявність кранів для поливання у господарчій, спортивній та навчально-дослідній зонах), особливості видалення рідких та твердих відходів, наявність штучного освітлення зон та підходів до будівлі, покриття підходів до будівлі, стежок та інших елементів земельної ділянки;
- будівля навчального-виховного закладу (школи, дошкільного навчального закладу – дитячий садок-ясла): тип забудови (компактний, блочний (блочно-секційний), павільйонний) (мал. 39.1), розташування будівлі відносно елементів земельної ділянки, особливості збереження мікрокліматичних та ізоляційних розривів, світлового клімату, наявність та відстань від об'єктів, що затіняють (будинки, дерева тощо);
- санітарне обстеження будівлі: поверховість, набір приміщень (навчальні,

навчально–методичні, адміністративно–побутові) та їх взаєморозташування, місце розміщення окремих кабінетів (кабінети хімії, фізики, біології), особливості розташування та обладнання актового та спортивного залів, блоку для трудового навчання, кількість входів у школу та їх зв'язок з роздягальнями та їдальнею.

- санітарне обстеження навчального приміщення (групового осередка, шкільного класу): план–схема навчального приміщення (класу) (мал. 39.2), площа навчального приміщення (загальна та на одного учня), об'єм навчального приміщення (загальний та на одного учня), фактичний повітряний куб, відстань першої та останньої парт від дошки, відстань парт від стін та відстань між рядами, характеристика природного та штучного освітлення (світловий коефіцієнт, коефіцієнт заглиблення, орієнтація вікон, величина кутів падіння та отвору, рівномірність та достатність освітлення, рівень штучного освітлення робочих місць, тип та справність освітлювальної арматури), характеристика вентиляції (коефіцієнт аерації, кратність обміну повітря, концентрація CO₂ у повітрі), особливості мікрокліматичних умов (середня температура повітря, перепади температури по горизонталі та вертикалі, добовий перепад температури, відносна вологість та швидкість руху повітря).

РОЗДІЛ II. Загальна та комунальна гігієна

Тема 7. Гігієнічне значення сонячної радіації та використання її складових для профілактики захворювань дітей і підлітків та санації повітря, води і предметів.

Гігієнічне значення ультрафіолетового випромінювання та використання його в медицині. Методи та прилади для визначення інтенсивності ультрафіолетової радіації. Біогенна та абіогенна дія ультрафіолетових променів. Поняття про еритемну та профілактичну дозу ультрафіолетового опромінення. Порушення здоров'я і захворювання, пов'язані з дефіцитом та надлишком ультрафіолетової радіації. Основні симптоми “сонячного голодування” та показання для профілактичного ультрафіолетове опромінення. Штучні джерела ультрафіолетового випромінювання та їх порівняльна гігієнічна характеристика. Використання природної та штучної ультрафіолетової радіації для первинної і вторинної профілактики різних захворювань в лікувально-профілактичних, дитячих закладах, на виробництві та санації повітря, води і предметів.

Тема 8. Гігієна води та водопостачання населених пунктів. Захворювання, які передаються водним шляхом. Санітарна охорона водних об'єктів. Санітарна охорона ґрунту та очищення населених місць. Захворювання дітей пов'язані з забрудненням ґрунту та піску.

Гігієнічні показники та нормативи якості питної води (фізичні, органолептичні, хімічний склад) та показники забруднення (хімічні, бактеріологічні – прямі та опосередковані), їх наукове обґрунтування. Поняття і характеристика централізованих (господарсько-питний водопровід) та децентралізованих (колодязі, каптажі) систем водопостачання. Гігієнічна характеристика загальноприйнятих та спеціальних методів поліпшення якості води, технічних засобів їх здійснення на головних спорудах водопроводів при централізованих системах водопостачання. Обсяг заходів по санітарному нагляду за експлуатацією головних споруд водопроводу (окремих його елементів та водопровідної мережі), колодязів, каптажів.

Гігієнічна оцінка різних видів ґрунтів. Геохімічна, геоендемічна характеристика ґрунтів. Джерела забруднення ґрунту в сучасних умовах індустріалізації та хімізації народного господарства. Вплив забруднення ґрунту на здоров'я і санітарні умови життя населення. Роль ґрунту у виникненні та розповсюдженні інфекційних захворювань (анаеробних інфекцій) та інвазій. Ґрунт і захворювання неінфекційної етіології. Процеси та показники самоочищення ґрунту. Оцінка санітарного стану ґрунту за хімічними і біологічними показниками. Теоретичні основи і методика гігієнічного нормування - гранично допустимих концентрацій вмісту шкідливих хімічних речовин у ґрунті.

Принципи очищення населених місць. Системи та споруди для тимчасового зберігання, видалення, знешкодження та утилізації твердих і рідких відходів побутового

та виробничого походження. Рідкі відходи, їх класифікація та санітарно-епідемічне значення. Каналізування населених місць, його значення в профілактиці інфекційних захворювань. Вплив каналізування населених місць на санітарний стан ґрунту і умови проживання населення. Загальна схема та споруди для очистки побутових стічних вод. Очистка стічних вод та санітарна охорона водойм. Наукові основи охорони відкритих водойм. Поняття про малу каналізацію та умови її використання. Особливості збору, тимчасового зберігання, видалення та знешкодження відходів з лікувально-профілактичних закладів (стічних вод, відходів хірургічних, інфекційних та інших відділень).

Тема 9. Методика профілактики інфекційних і неінфекційних захворювань серед населення, що розповсюджуються водним шляхом та через ґрунт.

Методика профілактики інфекційних і неінфекційних захворювань серед населення, що розповсюджуються водним шляхом та через ґрунт полягає в наступних заходах:

- 1) при виборі та організації місця водозабору надзвичайно важливим моментом є відсутність в межах санітарно-захисної смуги водопроводів джерел забруднення ґрунту та ґрунтових вод (промислових підприємств, сільськогосподарських тваринницьких ферм, угідь, складів тощо);
- 2) для забезпечення санітарно-епідеміологічної надійності джерел централізованого господарсько-питного водопостачання і водопровідних очисних споруд та виключення забруднення ґрунту і ґрунтових вод організують зону санітарної охорони (ЗСО) в місці водозабору;
- 3) організують і будують водопровідний систему - комплекс інженерних споруд, призначених для централізованого водопостачання, за допомогою яких здійснюють водозабір з джерела, обробку води з метою доведення її якості до вимог чинного стандарту (знезараження та очищення), подачу в населений пункт і розподіл між споживачами.

Тема 10. Санітарна охорона атмосферного повітря. Гігієна планування населених пунктів. Гігієни житлових і громадських будівель і споруд. Методика визначення очікуваних ефектів у стані здоров'я населення в залежності від рівня забруднення атмосферного повітря

Санітарна охорона атмосферного повітря - це комплекс законодавчих, наукових, технологічних, технічних і планувальних заходів, спрямованих на збереження, поліпшення, відновлення стану атмосферного повітря і запобігання шкідливому впливу атмосферних забруднень на здоров'я і санітарно-побутові умови проживання населення.

Під забрудненням атмосферного повітря розуміють зміна складу і якості атмосферного повітря внаслідок надходження або утворення в ньому фізичних (піль, сажа), біологічних факторів і (або) хімічних сполук, які можуть несприятливо впливати на здоров'я людей і стан навколишнього середовища.

Забруднююча речовина - це речовина хімічного або біологічного походження, яке міститься або надходить в атмосферне повітря і може прямо або опосередковано негативно впливати на здоров'я людини і стан навколишнього природного середовища.

Джерело викиду - це об'єкт (підприємство, цех, агрегат, установка, транспортний засіб тощо.), з якого в атмосферне повітря надходить забруднююча речовина або суміш таких речовин. Викид - це надходження в атмосферне повітря забруднюючих речовин або їх суміші.

Стан здоров'я населення є одним з головних критеріїв якості навколишнього середовища. У структурі загальної захворюваності населення все більшу питому вагу займають хвороби, що є наслідком техногенного забруднення навколишнього середовища, в зокрема атмосферного повітря. Атмосферні забруднення можуть надавати гострий та хронічний специфічне і неспецифічне, прямий і опосередкований (через забруднені шкідливими викидами в атмосферне повітря ґрунт і воду) дію на організм людини.

Збільшилася кількість хворих з гіпертонічною хворобою, злоякісними новоутвореннями, патологією органів дихання. Частіше стали реєструватися ексудативний діатез, алергічний дерматит, гострі респіраторні захворювання з астматичним компонентом, набряк Квінке, бронхіальна астма.

Тема 11. Методика гігієнічної оцінки умов перебування хворих у лікувально-профілактичних закладах. Сучасні проблеми внутрішньолікарняної інфекції (ВЛІ) та комплекс гігієнічних заходів з її профілактики.

Режим експлуатації підрозділів медичного стаціонару, то чільне місце з точки зору сприятливого впливу на ефективність лікування хворих та умови праці медичного персоналу займає дотримання оптимальних умов мікроклімату, які досягаються раціональним опаленням приміщень взимку та кондиціонування повітря влітку. Оптимальні температури повітря у палатах в зимовий та перехідний період повинні бути в межах 19 – 22 °С, відносна вологість повітря – 40 – 60 %, швидкість руху повітря в межах 0,05 – 0,1 м/с.

В палатах для новонароджених дітей, для післяопераційних хворих, опікових, при гарячці у інфекційних хворих температура повітря повинна бути дещо вищою – 22 - 25°С, а для хворих тиреотоксикозом – нижча – 18 - 12°С.

Велике значення для ефективного лікування хворих і роботи медичного персоналу має чистота повітря у палатах, операційних, перев'язних, маніпуляційних та інших приміщеннях. Допустима концентрація CO₂ в лікарняних приміщеннях, як показника (індикатора) забруднення повітря продуктами життєдіяльності організму хворих та персоналу, які виділяються шкірою та при диханні людей, а також пилом, мікроорганізмами, повинна бути в межах 0,07 – 0,1%.

Розроблені та науково обґрунтовані також такі показники забруднення повітря лікарняних приміщень, як окиснюваність повітря (20 – 24 мг O₂/ м³) та мікробне число (500 – 1000 на м³ в операційній, до 3500 на м³ – в палатах).

В операційних нормуються концентрації наркозних препаратів.

Істотне значення для лікарняних палат має сонячна інсоляція та її ультрафіолетова компонента, що забезпечується орієнтацією вікон більше 50 % кількості палат на південний схід та південь. Північна, північно-східна, північно-західна орієнтація палат допускається в географічних широтах України менше 50 %.

Природне освітлення палат повинне забезпечувати КПО не менше 1 %, світловий коефіцієнт 1:5 – 1:6, в процедурних, маніпуляційних, перев'язочних, операційних, відповідно, КПО 1,5 – 2 %, СК 1:3 – 1:5.

Штучне освітлення лампами розжарювання повинно бути не менше 30 лк в палатах, 100 – 150 лк в процедурних, , маніпуляційних, перев'язочних, 200 – 1000 лк в операційних.

Освітленість люмінесцентними лампами у перерахованих приміщеннях повинна бути в 2 рази вищою. Велике значення також має боротьба з шумом в палатах лікарень.

Тема 12. Гігієнічне значення фізичних чинників в умовах населених місць. Негативний вплив фізичних чинників на розвиток та здоров'я дітей і підлітків.

Основні джерела комунального шуму та вібрації в населених місцях, їх порівняльна гігієнічна характеристика. Вплив шуму та вібрації на здоров'я населення та особливо дітей. Гігієнічне обґрунтування допустимих рівнів шуму та вібрації.

Основні джерела електромагнітних полів (ЕМП), їх гігієнічна характеристика. Вплив ЕМП на здоров'я населення та особливо дітей. Система заходів по зниженню та запобіганню негативного впливу шуму, вібрації та ЕМП на здоров'я населення та особливо дітей і підлітків, умови праці, навчання та відпочинку.

Тема 13. Методика організації моніторингу за здоров'ям дітей, які проживають на радіаційно-забрудненій території. Методика оцінки протирадіаційного захисту при роботі з закритими і відкритими джерелами іонізуючого випромінювання.

Основи радіаційної гігієни повинен знати кожен лікар будь-якої спеціальності, оскільки променеве навантаження на людину постійно зростає. Отже, зростає і питома вага шкідливої дії від джерел іонізуючого випромінювання різного походження на здоров'я людини та особливо дітей.

Саме тому лікар повинен вміти пояснювати основи біологічної дії джерел іонізуючої радіації, її використання в медицині, науці, енергетиці, інших галузях; робити висновки щодо радіаційного контролю за умовами праці з закритими та відкритими джерелами іонізуючої радіації та захисту від її несприятливої дії.

Спеціалізованої диспансеризації дитячого населення забруднених радіонуклідами територій. Ця система спецдиспансеризації включає:

- реєстрацію постраждалих осіб із заповненням формалізованих документів, контролем їх якості, їх хропінням в електронних базах даних на районному рівні з можливістю передачі інформації на обласній та республіканській рівні Російського державного медико-дозиметричного реєстра;

- комп'ютерну автоматизовану систему оперативного підбиття підсумків щорічних спеціалізованих медико-дозиметричних оглядів населення з програмно-математичним забезпеченням оцінки індивідуальних і узагальнених показників здоров'я обстежуваних, вмісту радіонуклідів в їх організмі, а також інформаційного супроводу додаткових обстежень і лікувально-оздоровчих заходів на рівні районних, обласних і федеральних лікувально-профілактичних установ і спеціалізованих науково-дослідних інститут і центрів.

2. На підставі проведених досліджень виділено 4 групи ризику розвитку можливих віддалених радіаційних ефектів, які потребують довгостроковому спостереженні:

- когорта дітей до 14 років і підлітки до 18 років з опроміненням в результаті аварії на Чорнобильській АЕС щитовидною залозою з середніми рівнями поглинених в залозі доз 57 мГр і 21,6 мГр, відповідно, (з коливаннями в залежності від віку - до 3 років - 133, 9-210,8 мГр) і середньої накопиченої дозою на все тіло за перший рік після аварії 3,0 + 2,3 мЗв;

- когорта дітей, опромінених внутрішньоутробно на різних етапах антенатального розвитку, які народилися в період з 26 квітня 1986 по 26 квітня 1987 року (318 чол.) І діти контрольних районів (290 чол.), Що народилися в ті ж терміни;

- когорта дітей, що народилися в сім'ях учасників ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС (455 чол.);

- когорта дітей, які отримали за перші 10 років проживання на забруднених радіонуклідами територіях дозу опромінення всього тіла в 5 мЗв і більше, і діти з питомим змістом цезію-137 в організмі 0,9-1,5 і більше нКи на кг маси тіла.

Методи і засоби санітарного нагляду за об'єктами, де використовуються джерела іонізуючої радіації.

Використовуються загальноприйняті суб'єктивні методи і засоби та об'єктивний інструментальний радіаційний контроль.

Власне санітарний нагляд включає:

- знайомство з документацією, санітарним паспортом об'єкта, санітарне обстеження і описання об'єкта, візуальний огляд, опитування персоналу;

- вивчення і оцінку санітарного обладнання, водопостачання, вентиляції, покриття поверхонь стін, підлоги;

- збору, видалення, знешкодження відходів;

- дотримання санітарного режиму експлуатації, радіоасептики тощо.

Об'єктивний інструментальний радіаційний контроль включає 4 розділи:

- визначення рівнів радіації, тобто потужності поглинутих доз радіації у повітрі (потужність експозиційних доз) за допомогою рентгенометрів та мікрорентгенометрів;

- визначення індивідуальних доз опромінення персоналу за допомогою індивідуальних дозиметрів – конденсаторних (КІД-1, КІД-2), Д-2РЕ, ДП-24), термомлюмінесцентних (КДТ-02), фотографічних (ІФК-2,3 ІФКУ), хімічних (ДП-70);
- визначення забруднення радіонуклідами робочих поверхонь, рук, одягу працюючих (переносні радіометри СРП-68-01, СЗБ-03, УІМ 2-2 та ін.
- визначення концентрації радіонуклідів в об'єктах середовища – атмосферному повітрі, повітрі робочої зони, ґрунті, воді водойм, питній воді, харчових продуктах тощо (лабораторні радіометри РУГ-90, РУГ-91, РУБ-91, ДП-100, ПП-16 та інших).

Тема 14. Основи організації санітарно-епідемічного забезпечення військ

На сучасному етапі розвитку цивілізації система «людина-біосфера» постійно потребує відповідної реакції людства на її кризовий стан. Екологічна криза – потенційно зворотня ситуація, яка виникає в природних екосистемах внаслідок порушення рівноваги від впливу стихійних природних або антропогенних факторів. В умовах катастроф та під час бойових дій проблеми організації безпечного водопостачання та харчування стають першочерговими, що потребує раціональної організації та всебічного санітарного нагляду за цими аспектами життєдіяльності людини.

Типовим житловим приміщенням для табірної розміщення особового складу військових чи цивільних формувань є табірний намет. Крім табірної намету розрізняють барачний та госпітальний намети.

Табірний намет натягується на центральну жердину над “гніздом”. Нарі з дощок висотою 0,6 м над рівнем ґрунту, або котлован, заглиблений в землю на глибину 1 м (нарі) і на 1,5 м – прохід. Земляні нари в котловані застилають гіллям, сіном, соломною. Вмістимість намету 8 – 10 осіб. Навет з гніздом із дощок забезпечує повітряний куб до 0,7 м³/особу, а навет з котлованом – до 1,3 м³/особу. У зв'язку з цим при недостатньому провітрюванні (наприклад при дощовій холодній погоді, коли брезент намокає і втрачає повітропроникність) у наметі може підвищуватись вологість повітря до 90-100%, а концентрація СО₂ – до 1,3%.

Якщо обладнано котлован, то можуть підтоплювати ґрунтові води. У цьому випадку обладнують водовідвідні канавки з колодязем, з якого воду періодично вичерпують. Навколо намету також викопують водовідвідну канавку.

Зимові намети – подвійні, з внутрішнім суконним наметом і з обігрівальними польовими печами – ОПП (типу “буржуйок”). Для підсилення обміну повітря у наметі передбачено вентиляційний клапан.

Барачні, госпітальні намети значно більші за розміром, дозволяють встановлювати двоповерхові збірно-розбірні ліжка чи каркаси для носилок, а також забезпечені тамбурами.

Бараки – будівлі полегшеного типу, призначені для постійного або тимчасового розміщення людей. Широко використовувалися на “будовах комунізму” – Дніпрогесі, Турксибі, Магнітогорську, Байкало-Амурській магістралі, були основним типом жител у таборах ГУЛАГу, у фашистських концентраційних таборах (Освенцімі, Бухенвальді, Майданеку та інших). Бараки можуть також використовуватися для розміщення військових чи цивільних формувань, які приймають участь у ліквідації наслідків великих катастроф, при загальній мобілізації військ на випадок війни, для розміщення госпіталів.

Бараки споруджуються на різну кількість місць – від десятків до сотень з двохярусними нарами, з розрахунку 65 x 180 см на одне місце. В госпітальних бараках площа нормується з розрахунку 3,75 x 4,15 м² на одне місце, кубатура – 11,0 – 12,5 м³ на місце.

Для спорудження бараків можуть використовуватися різноманітні матеріали – від жердин з солом'яним утепленням, дощатих, рублених з лісоматеріалу, до саманних, цегляних, камінних, бетонних. Збірно-розбірні бараки з каркасом з металевих труб або з

дерева, захиті шифером, гофрованим залізом, деревно-волокнистими плитами, утеплені войлоком тощо.

Для провітрювання під покрівлею влаштовують відкидні квартирки, вентиляційні повітряні труби з дефлекторами, які під натиском вітру підсилюють вентиляцію. Бараки можуть розділятися перегородками на бокси по 8-16 місць. Збірно-розбірні щитові бараки секційного типу (секція площею 64 м²) дозволяють монтувати приміщення різної вмістимості.

Для тимчасового розміщення військових, цивільних формувань, інших команд, а також для будівельників за межами населеного пункту (наприклад, мостів, залізниць, доріг, нових підприємств та інших об'єктів) широко використовуються мобільні (на колесах) та збірно-розбірні житлові приміщення.

В переліку таких жител слід назвати пасажирські залізничні вагони, у прибережних районах – теплоходи, які відслужили свій навігаційний вік, кузова автомобілів, причіпні, напівпричепні автофургони та інше.

Серед збірно-розбірних житлових приміщень слід назвати:

- циліндричні уніфіковані блоки (ЦУБи) на колесах;
- пневмокаркасні (каркасно-надувні) приміщення (мал. 53.9);
- розсувні контейнерні приміщення;
- розтяжні будівлі (як міха гармонії) та інші.

Такі приміщення забезпечуються вентиляційним клапаном чи квартиркою, для зимових умов – утепленням та опалювальними польовими печами (ОПП). Проте слід пам'ятати, що скупчення людей у цих приміщеннях внаслідок великої кількості створює несприятливі гігієнічні умови перебування відносно площі, і кубатури та повітрязабезпечення.

Слід також пам'ятати, що при великих катастрофах, мобілізаціях і тому подібних випадках таких житлових приміщень недостатньо. Тому в подібних ситуаціях використовують тимчасові житлові приміщення з підручних матеріалів – курені, заслони, “бідонвілі”.

З досвіду війн, під час партизанського руху широко використовувалися тимчасові житла, заглиблені в землю – землянки, перекриті окопи, бліндажі та інші.

Розміщення військових, цивільних формувань і населення у спорудах, заглиблених в землю.

Житла, заглиблені в землю – землянки, фортифікаційні споруди обладнуються в умовах бойових дій, при великих катастрофах, в зимовий час, коли зруйновані житлові приміщення (наприклад, землетрусом). Такі споруди легше опалювати взимку, вони більш надійно захищають від вогню супротивника під час бойових дій.

Проте, у заглиблених в землю спорудах значно гірші гігієнічні умови проживання: холодні стіни підземної споруди забирають більше тепла від тіла шляхом радіації; у підземних спорудах значно вища вологість повітря як за рахунок дихання і випаровування з тіла людей, так і за рахунок вологості ґрунту; кубатура підземних споруд значно менша наземних, бо на їх спорудження потрібні більші трудовитрати; скупчення людей при недостатній кубатурі сприяє швидкому накопиченню діоксиду вуглецю та інших газів і випаровувань людського тіла, а також газів гниття, які виділяються з ґрунту.

Землянки – заглиблені в землю споруди для розміщення людей. У залежності від глибини заглиблення землянки поділяють на:

- заглиблені;
- напівзаглиблені (на 1,5 м);
- косогірні (печерного типу) в схилах місцевості, насипах залізниць, доріг, в дамбах;
- горизонтні – на скельних ґрунтах, болотах (підлога – на рівні горизонту, землянка у вигляді насипу).

Відстань між дном землянки і рівнем ґрунтових вод повинна бути не меншою 0,5 м. Якщо це неможливо, влаштовуються дренажні рівчаки і водозбірний колодязь, з якого вода періодично вичерпується. Підлогу і стіни землянки доцільно обставляти лісоматеріалом (жердинами, дошками) або ж матами з очерету, соломи.

Перекрыття землянки виконують з жердин, колод, а потім засипають шаром ґрунту, закривши щілини мохом, сіном тощо. Для вентиляції землянки використовують вхід і вікно з протилежного боку, якщо землянка невелика – на 8-10 осіб. Якщо ж будують велику землянку на 20-40 осіб, то в перекрытті вбудовують від одного до кількох аераторів для більш ефективної вентиляції.

Землянки обладнуються одно- або двоюрисними нарами з розрахунку 1,8 х 0,6 м/осіб, висотою над підлогою 0,5 і 1,5 м. Ширина землянок 5-6 м (коли нари з двох сторін), довжина до 20 м і більше. Для опалення влаштовують печі-буржуйки або цегляні чи кам'яні.

Для розміщення військових, цивільних формувань та інших команд в умовах бойових дій використовуються оборонні фортифікаційні споруди, які поділяють на кілька груп:

- вогневі – закриті (ДОТи, ДЗОТи, підземні ракетні комплекси); відкриті (траншеї, кулеметні, артилерійські, мінометні, ракетні вогневі позиції);
- командні (командні пункти, спостережні пункти, пункти зв'язку, спеціальні – радіолокаторні станції та інші);
- комунікаційні (траншеї, ходи сполучення);
- власне захисні (індивідуальні перекрыті щілини, бліндажі, невентильовані сховища).

ДОТи, ДЗОТи – довготривалі вогневі точки, відповідно з залізобетонним чи сталевим і дерево-земляним перекрыттям, з амбразурами для ведення артилерійського чи кулеметного вогню. Крім шкідливостей, характерних для всіх типів підземних споруд, згаданих вище, в ДОТах і ДЗОТах (як і в вежах танків, гарматних вежах кораблів) при стрільбі накопичуються порохові гази, які можуть викликати гостре отруєння – порохову хворобу, симптоматика якої складається з дії СО, який викликає утворення карбоксигемоглобіну і діє на центральну нервову систему (головний біль, нудоти, блювати), та оксидів азоту, що спричиняють утворення метгемоглобінемії, набряк легень, наркотичну дію на ЦНС (веселячий газ).

Бліндажі – заглиблені землянки з потужним – в 2-3 накати перекрыттям з колод і ґрунту.

Невентильовані та вентильовані фортифікаційні споруди (сховища)

Можливе застосування зброї масового ураження (ядерного, хімічного, бактеріологічного) створює умови, які потребують укриття особового складу військ і цивільного населення у споруди, заглиблені в землю та здатні захищати людей не лише від вибухової хвилі, світлового випромінювання, іонізуючої радіації, але і від ураження радіоактивними аерозолями, отруйними газами, бактеріями.

З цією метою розроблені конструкції закритих герметичних вентильованих і невентильованих захисних споруд.

За призначенням закриті фортифікаційні споруди класифікують на:

- довготривалі спеціальні сховища – для урядових, командних, госпітальних та інших формувань і команд;
- військові (споруджуються в ході бойових дій);
- сховища цивільної оборони.

За способом побудови сховища поділяють на:

- котлованного типу (заглиблені в землю і перекрыті, в тому числі – у підвалах будівель);
- шахтного типу (наприклад, метро – захист товщею ґрунту);
- печерного типу (заглиблені горизонтально в схилах місцевості).

За видом захисту:

- захищають лише від механічних факторів (вибухової хвилі), світлового спалаху, прямої радіації;
- захищають від усіх типів уражуючих факторів.

Вимоги до планування та обладнання сховищ

Закриті захисні споруди повинні включати такі основні приміщення: а) приміщення для розміщення людей, обладнанні 2-ярусними нарами (40 і 135 см над підлогою), розміром 1,8 х 0,6 м на особу. Нормативи площі: від 4 м² (спеціальні сховища) до 1 м² (військові польові і сховища цивільної оборони); кубатура відповідно, від 10 м³ до 2 м³ на одну особу. Висота сховища – 2 м.

б) приміщення для фільтровентиляційного агрегату (ФВА) (мал. 53.13);

в) туалетні приміщення (в спеціальних сховищах – каналізовані з умивальниками – 1 на 20-25 осіб, пісуарами – 1 на 40 осіб); в польових військових і ЦО – з виносними ємностями для нечистот (з розрахунку 1 відро на 12 осіб при 12-годинному перебуванні).

г) приміщення для запасів води і продовольства та іншого спорядження.

д) входи: основний та запасний з тамбурами типу “лабіринт” і герметичними дверима; аварійний лаз.

Опалення: опалювальна польова піч (ОПП), печі іншого типу.

Освітлення: від акумуляторів, ліхтарів, свічок.

Повітрязабірна труба для ФВА повинна бути забезпечена протипиловим фільтром.

Тема 15. Особиста гігієна дітей різного віку. Створення раціонального розпорядку дня для дітей різного віку. Популяризація здорового способу життя

З позиції гігієни як науки, «Здоров'я – це стан повного біологічного, фізичного, психо-фізичного, соціального благополуччя, коли функції всіх органів і систем організму людини врівноважені з навколишнім середовищем, відсутні будь-які захворювання, хворобливі стани та фізичні дефекти», тобто це стан організму, при якому він здатний повноцінно виконувати свої біологічні та соціальні функції – побутові, трудові, соціальні (взаємини з іншими людьми і з суспільством в цілому).

Здоровий спосіб життя – це великий комплекс біологічно та соціально цілеспрямованих і доцільних методів і засобів життєдіяльності, які відповідають проблемам і можливостям людини і яких вона свідомо дотримується з метою забезпечення формування, збереження та укріплення здоров'я, здатності до продовження роду і досягнення активного довголіття.

Особиста гігієна.

Фізична культура.

Загартування.

Відсутність шкідливих звичок.

Програма здорового способу життя:

- врахування і використання індивідуальних біоритмів;
- підвищення психоемоційної стійкості (вміння стримувати себе);
- оптимальна для організму рухова активність;
- раціональна якість і режим харчування;
- комплексне регулярне загартування;
- гігієнічна поведінка у побуті, трудовому процесі;
- регулювання фізіологічним відправлень;
- запобігання, подолання шкідливих звичек (наркотики, алкоголь, тютюнопаління);
- використання біологічно активних речовин і геропротекторів;
- медикаментозна корекція хвороб (головним чином хронічних).

РОЗДІЛ III . Гігієна харчування

Тема 16. Методика вивчення та оцінки харчового статусу дітей різного віку, обґрунтування їх потреб у харчових речовинах. Організація харчування в дитячих дошкільних навчальних закладах та школах

Їжа є важливим фактором забезпечення життєдіяльності, розвитку та росту організму, попередження і лікування хвороб. Від характеру харчування, особливо від його складу, залежить не тільки стійкість організму до шкідливих факторів навколишнього середовища, але й до інфекцій.

Оскільки характер обміну речовин неоднаковий у дітей різного віку, під час складання раціонів харчування необхідно враховувати ступінь відповідності їхнього складу потребам організму, тобто забезпечити адекватність та збалансованість харчування для того чи іншого індивідуума.

Раціональне харчування (ratio — розумний) — достатнє в кількісному й повноцінне в якісному відношенні харчування; фізіологічно повноцінне харчування здорових людей із врахуванням їх віку, статі, характеру праці та інших факторів.

Аліментарні хвороби — хвороби, що пов'язані із недостатнім або надлишковим харчуванням.

Організм дітей і підлітків має ряд суттєвих особливостей. Тканини організму дітей на 25% складаються з білків, жирів, вуглеводів, мінеральних солей і на 75% з води. Основний обмін у дітей протікає в 1,5-2 рази швидше, ніж у дорослої людини. В організмі дітей і підлітків, у зв'язку з їх ростом і розвитком, процес асиміляції переважає над дисиміляцією. У зв'язку з посиленою м'язовою активністю у них підвищені загальні енергетичні витрати.

Середня витрата енергії на добу (ккал) на 1 кг маси тіла дітей різного віку і дорослої людини становить: до 1 року - 100; від 1 до 3 років - 100-90; 4-6 років - 90-80; 7-10 років - 80-70; 11-13 років - 70-65; 14-17 років - 65-45; дорослих людей - 45.

Велика увага в харчуванні дітей і підлітків приділяють вмістом білка і його амінокислотним складом як основному пластичного матеріалу, з якого будуються нові клітини і тканини. При нестачі білка в їжі у дітей затримується ріст, відстає розумовий розвиток, змінюється склад кісткової тканини, знижується опірність до захворювань і діяльність залоз внутрішньої секреції.

Добова потреба в білку залежить від віку дитини. На 1 кг маси тіла необхідно білка: дітям у віці від 1 року до 3 років - 4 г; 4-6 років - 4-3,5 г; 7-10 років - 3 г; 11-13 років - 2,5 - 2 г; 14-17 років - 2-1,5 м.

Білок тваринного походження повинен складати у дітей молодшого віку 65-70%, шкільного - 60% добової норми цього харчового речовини. За збалансованості незамінних амінокислот кращим продуктом білкового харчування в дитячому віці вважається молоко і молочні продукти. Для дітей до 3 років у раціоні харчування щодня слід передбачати не менше 600 мл молока, а шкільного віку - не менше 500 мл. Крім того, в раціон харчування дітей і підлітків повинні входити м'ясо, риба, яйця, - продукти, що містять повноцінні білки з багатим амінокислотним складом.

Жири відіграють важливу роль в розвитку дитини. Вони виступають у ролі пластичного, енергетичного матеріалу, забезпечують організм вітамінами А, D, E, фосфатиди, поліненасиченими жирними кислотами, необхідними для розвитку молодого організму. Особливо рекомендують вершки, вершкове масло, олію (5-10% загальної кількості).

У дітей відзначається підвищена м'язова активність, у зв'язку з чим потреба у вуглеводах у них вище, ніж у дорослих, і повинна складати 10-15 г на 1 кг маси тіла. У харчуванні дітей важливе значення мають легкозасвоювані вуглеводи, джерелом яких є фрукти, ягоди, соки, молоко, цукор, печиво, цукерки, варення. Кількість Сахаров має становити 25% загальної кількості вуглеводів. Однак надлишок вуглеводів в харчуванні дітей і підлітків призводить до порушення обміну речовин, ожиріння, зниження стійкості організму до інфекцій.

У зв'язку з процесами росту потреба у вітамінах у дітей підвищена. Особливе значення в харчуванні дітей і підлітків мають вітаміни А, D як фактори росту. Джерелами цих вітамінів служать молоко, м'ясо, яйця, риб'ячий жир. У моркві, помідорах, абрикосах міститься провітамін А - каротин. Вітамін С з вітамінами груп В стимулює процес зростання, підвищує опірність організму до інфекційних захворювань. Мінеральні речовини в дитячому організмі забезпечують процес росту і розвитку тканин, кісткової і нервової системи, мозку, зубів, м'язів. Особливе значення мають кальцій і фосфор.

Режим харчування дітей і підлітків. Дотримання режиму харчування дітей і підлітків має велике значення для засвоєння організмом харчових речовин. Дітям дошкільного віку рекомендують приймати їжу чотири рази на день, через кожні 3 роки, в один і той же час, розподіляючи раціон харчування таким чином: сніданок - 25%, обід - 35%, полуденок - 15%, вечеря - 25%. У шкільному віці також доцільно чотириразове харчування з рівномірним розподілом добового раціону: сніданок - 25%, другий сніданок - 20%, обід - 35%, вечеря - 20%. Важливим оздоровчим заходом для дітей-учнів служить правильна організація харчування в школі у вигляді гарячих шкільних сніданків і обідів в групах продовженого дня, раціон яких повинен становити 50-70% добової норми. Енергетична цінність шкільного харчування повинна відповідати енерговитратам дітей. Чотириразовий режим харчування школярів і учнів ПУ встановлюють залежно від розпорядку занять. Для молодших школярів сніданки організовують в другу зміну, а для старших - в третю

Тема 17. Методика оцінки адекватності харчування організованих дитячих колективів за меню-розкладкою. Методика оцінки шкільного сніданку.

Лікар повинен знати основні вимоги до організації харчування, вміти скласти та оцінити меню-розкладку дитячого раціону, давати рекомендації щодо його поліпшення і наближення до формули збалансованого харчування.

Меню-розкладка – перелік страв у добовому харчовому раціоні з ваговою розкладкою продуктів, що входять до складу кожної страви.

Меню - це перелік розгашованих у певному порядку різних холодних і гарячих закусок, перших і других страв, гарячих і холодних напоїв, борошняних кондитерських виробів, які наявні в продажу на даний день із зазначенням ціни, виходу, способу приготування і переліку компонентів, що входять до їх складу.

Наукові основи організації раціонального та лікувально-профілактичного харчування в дитячих установах.

Методика гігієнічної оцінки адекватності харчування за меню-розкладкою її корекція на основі аналізу стану здоров'я індивідууму та колективу дітей та підлітків.

Штучна С-вітамінізація їжі, алгоритм її проведення в організованих дитячих колективах.

Наукові основи організації раціонального та лікувально-профілактичного харчування в дитячих установах.

Гігієнічні вимоги до шкільного сніданку та асортименту шкільних буфетів.

Тема 18. Гігієнічна оцінка організації харчування у дитячих оздоровчих закладах різного типу (за вибором студента).

Раціональний режим харчування, збалансованість раціону є основними умовами для підвищення опору дитячого організму до захворювань, для нормального росту і розвитку дітей, які виховуються у дошкільних навчальних закладах.

Режим харчування залежить від режиму роботи дошкільного навчального закладу і затверджується керівником закладу. Їжу необхідно видавати дітям у суворо визначений час, чотири-п'ять разів на добу, з інтервалами у 3-4 години.

Для груп, які працюють менше шести годин, організація харчування, його форми і кратність визначаються за домовленістю з батьками чи особами, які їх замінюють. Якщо діти перебувають у дошкільному навчальному закладі не більше 4 годин, то їх за бажанням батьків харчуванням можна не забезпечувати. Діти, які перебувають у закладі

більше 4 годин, обов'язково забезпечуються харчуванням. При цьому режим харчування може бути одно- або дворазовий з інтервалами між прийомами їжі не більше 3-4 годин. Це може бути сніданок або обід, а також сніданок і обід.

При 10,5 і 12-годинному перебуванні дітей у закладі режим харчування повинен бути триразовим: орієнтовно для ясельних груп - сніданок 8.00-8.20, обід 11.30-12.00, вечеря 15.30-16.00; для дошкільних груп - сніданок 8.30-8.50, обід 12.30-13.00, вечеря 16.30-16.50.

При перебуванні дітей у дошкільному навчальному закладі більше 12 годин необхідно організувати обов'язкове чотириразове харчування, при цьому вечерю передбачити о 19.00-19.30. Для дітей, які перебувають у закладі цілодобово (інтернатна група), перед нічним сном необхідно організувати додатковий п'ятий прийом їжі (склянка кефіру, ряжанки, нарини, йогурту з хлібом або печивом тощо).

Під час оздоровчого періоду необхідно організувати додатковий прийом їжі - другий сніданок з 10.00 до 11.00 у вигляді фруктів, соків, які видаються під час прогулянки.

Розподіл їжі за калорійністю протягом дня повинен бути таким: сніданок - 25%, обід - 35%, підвечірок і вечеря - по 20%. Тривалість сніданку, підвечірку і вечері - по 20 хв., обіду - 25-30 хв. Об'єм їжі повинен відповідати віку дитини.

При організації харчування необхідно дотримуватися принципів наступності, єдності вимог в дошкільному навчальному закладі і в родині. Питання раціонального харчування дітей слід включати у тематику батьківських зборів, консультацій для батьків, висвітлювати у інформаційних куточках. Для правильної організації годування дитини вдома, особливо у вихідні і святкові дні, батьки повинні знати режим і специфіку харчування у дошкільному навчальному закладі. Тому щодня в інформаційних куточках необхідно вивішувати меню із зазначенням виходу страв.

Тема 19. Методика розслідування випадків харчових отруєнь в організованих дитячих колективах.

Харчові отруєння - це гострі (рідше хронічні) захворювання, що виникають в результаті вживання їжі, масивно обсіменіння певними видами мікроорганізмів або містить токсичні для організму речовини мікробної або немикробної природи

Порядок розслідування харчових отруєнь включає

1. Організацію і проведення невідкладної медичної допомоги захворілим, організацію (при необхідності) госпіталізації.
2. Оформлення необхідних документів (екстреного повідомлення в санепідстанцію, направлення в стаціонар, направлення в лабораторію (разом з матеріалами потерпілих) тощо).
3. Створення груп розслідування: санітарний лікар з СЕС, лікар установи, де сталося отруєння, чи лікар лікувального закладу, куди звернулись постраждалі, представник адміністрації, повар харчоблоку.
4. Складання плану розслідування.
5. Опитування постраждалих (захворілих), осіб які споживали ту ж їжу, але не захворіли, персоналу харчоблоку.
6. Санітарне обстеження харчоблоку і його персоналу, вивчення результатів лабораторних аналізів, оформлення документів.
7. Складання висновку про результати розслідування.
8. Проведення оздоровчих і профілактичних заходів.

РОЗДІЛ IV Гігієна праці

Тема 20. Гігієнічні основи профвідбору та профорієнтації. Функціональні обов'язки лікаря підліткового кабінету щодо профорієнтаційної роботи

Професійна орієнтація у своєму функціональному психолого-педагогічному аспекті розглядається як система науково-практичної діяльності, спрямованої на підготовку особистості до самостійного й усвідомленого вибору професії. Предметом

такої діяльності є інтереси, спрямованість, здібності особистості, її установки, ставлення, виявлення й оцінка професійно значущих якостей. Щодо усвідомлення професійного вибору, то сутність цього процесу полягає в тому, що особистість у результаті профорієнтаційної роботи здійснює вибір професії, виходячи з розуміння себе як суб'єкта майбутньої професійної діяльності і даної професії, як важливої сфери оптимальної реалізації своїх потенційних можливостей. Разом з тим усвідомлений вибір професії передбачає врахування потреб ринку праці, з огляду на які особистість вносить свої корективи у процес вирішення питання щодо доцільності обрання (чи зміни) тієї чи іншої професії. Метою професійної орієнтації є формування в особистості здатності вибрати певний тип професійної діяльності, що оптимально відповідає її індивідуально-психологічним особливостям, можливостям, інтересам та потребам ринку праці у кадрах; сприяння специфічними методами посиленню конкурентоспроможності працівника на ринку праці та досягнення ефективної зайнятості населення. Саме тому, профорієнтація покликана вирішувати завдання формування особистості працівника нового типу, що забезпечить ефективне використання кадрового потенціалу та раціональне регулювання ринку праці. Для успішного входження особистості у новий, невідомий для неї світ професій та просування в ньому до бажаної мети, суспільство надає їй орієнтири, які відображають кількісну і якісну потребу в кадрах, а також конкретні види професійної діяльності й можливості підготовки до них. Професійна орієнтація особистості є складним, динамічним і довготривалим процесом, що охоплює значний період життя: від ознайомлення її з професійним простором, вивчення індивідуально-психологічних особливостей, до виявлення професійних намірів і здійснення свідомих дій щодо планування свого майбутнього, розширення інформованості та практичного досвіду, а також формування професійно важливих якостей, становлення висококваліфікованого фахівця. Ефективність цього процесу, як правило, визначається мірою узгодженості індивідуально-психологічних можливостей особистості зі змістом і вимогами професійної діяльності, а також сформованістю у неї здатності адаптуватися до соціально-економічних умов, які змінюються в зв'язку з влаштуванням своєї професійної кар'єри. Відповідно й профорієнтація має бути спрямована на активізацію внутрішніх психологічних ресурсів особистості для того, щоб включаючись у ту чи іншу професійну діяльність, вона могла повною мірою реалізувати себе у ній.

Тема 21. Гігієнічні основи трудової діяльності підлітків

Не допускається залучення неповнолітніх до праці на важких роботах і на роботах із шкідливими або небезпечними умовами праці, на підземних роботах, до нічних, надурочних робіт та робіт у вихідні дні, а також до підіймання і переміщення речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми, відповідно до переліку важких робіт і робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, граничних норм підіймання і переміщення важких речей, що затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я.

Неповнолітні приймаються на роботу лише після попереднього медичного огляду.

Тема 22. Гігієна праці медичних працівників у лікувально-профілактичних закладах

Вивчити основні положення законодавчих актів з охорони праці, зокрема умови працевлаштування, тривалість робочого часу, трудова дисципліна, відпочинок, право на охорону праці, пільги та компенсації за важкі умови праці. Розглянуто питання техніки безпеки у лікувальних закладах під час роботи з приладами різного виду випромінювання, охорони праці в рентгенологічних, фізіотерапевтичних кабінетах, забудови та експлуатації інфекційних психоневрологічних відділень, клініко-діагностичних лабораторій, судово-медичних закладів тощо. А також питання безпеки населення під час надзвичайних ситуацій, застосування засобів індивідуального і медичного захисту населення, проведення рятувальних робіт.

2.2.1 Лекції – непередбачено навчальним планом

2.2.2 Семінарські заняття – непередбачено навчальним планом

2.2.3 Практичні заняття

з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1.	Методи організації моніторингу стану здоров'я різних категорій дитячих колективів.	4	розповідь-пояснення, бесіда, ілюстрація, презентація	усне опитування; письмове опитування; тестовий контроль
2.	Методика гігієнічного контролю за організацією навчально-виховного процесу в закладах освіти. «Шкільна зрілість», методи її визначення.	2	розповідь-пояснення, бесіда, ілюстрація, презентація	усне опитування; письмове опитування; тестовий контроль
3.	Методика гігієнічного контролю за організацією фізичного виховання у дошкільних навчальних закладах (ДНЗ) та загальноосвітніх школах.	4	розповідь-пояснення, бесіда, ілюстрація, презентація	усне опитування; письмове опитування; тестовий контроль
4.	Методика гігієнічної оцінки шкільного середовища, предметів дитячого вжитку.	2	розповідь-пояснення, бесіда, ілюстрація, презентація	усне опитування; письмове опитування; тестовий контроль
5.	Гігієнічне значення сонячної радіації та використання її складових для профілактики захворювань дітей і підлітків та санації повітря, води і предметів.	2	розповідь-пояснення, бесіда, ілюстрація, презентація	усне опитування; письмове опитування; тестовий контроль
6.	Гігієна води та водопостачання населених пунктів. Захворювання, які передаються водним шляхом. Санітарна охороно водних об'єктів.	3	розповідь-пояснення, бесіда, ілюстрація, презентація	усне опитування; письмове опитування; тестовий контроль
7.	Санітарна охороно ґрунту та очищення населених місць. Захворювання дітей пов'язані з забрудненням ґрунту та піску.	1	розповідь-пояснення, бесіда, ілюстрація, презентація	усне опитування; письмове опитування; тестовий контроль
8.	Методика профілактики інфекційних і неінфекційних захворювань серед населення, що розповсюджуються водним шляхом та через ґрунт.	3	розповідь-пояснення, бесіда, ілюстрація, презентація	усне опитування; письмове опитування; тестовий контроль

9.	Санітарна охорона атмосферного повітря. Гігієна планування населених пунктів. Гігієни житлових і громадських будівель і споруд.	2	розповідь-пояснення, бесіда, ілюстрація, презентація	усне опитування; письмове опитування; тестовий контроль
10.	Методика визначення очікуваних ефектів у стані здоров'я населення в залежності від рівня забруднення атмосферного повітря	1	розповідь-пояснення, бесіда, ілюстрація, презентація	усне опитування; письмове опитування; тестовий контроль
11.	Методика гігієнічної оцінки умов перебування хворих у лікувально-профілактичних закладах. Сучасні проблеми внутрішньолікарняної інфекції (ВЛІ) та комплекс гігієнічних заходів з її профілактики.	4	розповідь-пояснення, бесіда, ілюстрація, презентація	усне опитування; письмове опитування; тестовий контроль
12.	Гігієнічне значення фізичних чинників в умовах населених місць. Негативний вплив фізичних чинників на розвиток та здоров'я дітей і підлітків.	2	розповідь-пояснення, бесіда, ілюстрація, презентація	усне опитування; письмове опитування; тестовий контроль
13.	Методика організації моніторингу за здоров'ям дітей, які проживають на радіаційно-забрудненій території. Методика оцінки протирадіаційного захисту при роботі з закритими і відкритими джерелами іонізуючого випромінювання.	2	розповідь-пояснення, бесіда, ілюстрація, презентація	усне опитування; письмове опитування; тестовий контроль
14.	Методика вивчення та оцінки харчового статусу дітей різного віку, обґрунтування їх потреб у харчових речовинах.	1	розповідь-пояснення, бесіда, ілюстрація, презентація	усне опитування; письмове опитування; тестовий контроль
15.	Організація харчування в дитячих дошкільних навчальних закладах та школах	1	розповідь-пояснення, бесіда, ілюстрація, презентація	усне опитування; письмове опитування; тестовий контроль
16.	Методика оцінки адекватності харчування організованих дитячих колективів за меню-	1	розповідь-пояснення, бесіда, ілюстрація,	усне опитування; письмове опитування;

	розкладкою. Методика оцінки шкільного сніданку.		презентація	тестовий контроль
17.	Основи організації санітарно-епідемічного забезпечення військ	3	розповідь-пояснення, бесіда, ілюстрація, презентація	усне опитування; письмове опитування; тестовий контроль
18.	Диференційний залік	2	розповідь-пояснення, бесіда, ілюстрація, презентація	усне опитування; письмове опитування; тестовий контроль
Всього годин практичних занять:		40		

2.2.4. Лабораторні заняття – непередбачені навчальним планом

2.2.5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1.	Оцінка стану здоров'я дитячого контингенту навчальних закладів	6	Вивчення матеріалу підручників, нормативно-правових актів чинного санітарного законодавства, вирішення ситуаційних завдань	усне опитування; письмове опитування; тестовий контроль
2	Вивчення нормативної бази з санітарної експертизи проектів дитячих установ	6	Вивчення матеріалу підручників, нормативно	усне опитування; письмове опитування; тестовий контроль
3	Гігієнічне значення сонячної радіації та використання її складових для профілактики захворювань дітей і підлітків та санації повітря, води і предметів.	1	Вивчення матеріалу підручників, нормативно	усне опитування; письмове опитування; тестовий контроль
4	Гігієна води та водопостачання населених пунктів. Захворювання, які передаються водним шляхом. Санітарна охороно водних об'єктів. Санітарна охороно ґрунту та очищення населених місць. Захворювання дітей пов'язані з забрудненням ґрунту та піску.	4	Вивчення матеріалу підручників, нормативно	усне опитування; письмове опитування; тестовий контроль
5	Гігієнічне значення фізичних	2	Вивчення	усне опитування;

	чинників в умовах населених місць. Негативний вплив фізичних чинників на розвиток та здоров'я дітей і підлітків.		матеріалу підручників, нормативно	письмове опитування; тестовий контроль
6	Особиста гігієна дітей різного віку. Створення раціонального розпорядку дня для дітей різного віку. Популяризація здорового способу життя.	5	Вивчення матеріалу підручників, нормативно	усне опитування; письмове опитування; тестовий контроль
7	Гігієнічна оцінка організації харчування у дитячих оздоровчих закладах різного типу (за вибором студента).	5	Вивчення матеріалу підручників, нормативно	усне опитування; письмове опитування; тестовий контроль
8	Методика розслідування випадків харчових отруень в організованих дитячих колективах	6	Вивчення матеріалу підручників, нормативно	усне опитування; письмове опитування; тестовий контроль
9	Гігієнічні основи профвідбору та профорієнтації. Функціональні обов'язки лікаря підліткового кабінету щодо профорієнтаційної роботи	5	Вивчення матеріалу підручників, нормативно	усне опитування; письмове опитування; тестовий контроль
10	Гігієнічні основи трудової діяльності підлітків	5	Вивчення матеріалу підручників, нормативно	усне опитування; письмове опитування; тестовий контроль
11	Гігієна праці медичних працівників у лікувально-профілактичних закладах	5	Вивчення матеріалу підручників, нормативно	усне опитування; письмове опитування; тестовий контроль
Всього годин практичних занять:		50		

Методи навчання:

- Вербальні (лекція, бесіда);
- Наочні (ілюстрація, презентаційний матеріал, відео матеріал);
- Практичні (самостійна робота, робота в парах, робота в групах).

Методи контролю:

1. Усний контроль засвоєння теоретичного матеріалу (опитування, обговорення).
2. Письмовий контроль (відповіді на питання, вирішення задач, тестовий контроль).
3. Контроль практичних вмінь та навичок (вирішення ситуаційних задач, розв'язання проблемних ситуацій, надання практичних рекомендацій).

При вивченні дисципліни застосовується поточний та підсумковий семестровий контролю. Також, передбачено обов'язковий контроль засвоєння навчального матеріалу дисципліни, віднесеного на самостійну роботу.

Поточний контроль (засвоєння окремих тем): проводиться у формі усного опитування, тестування, бесіди студентів із заздалегідь визначених питань, у формі виступів здобувачів вищої освіти з доповідями при обговоренні навчальних питань на практичних заняттях.

Задля оцінювання самостійної роботи здобувачів освіти пропонується альтернативний варіант (*за вибором*): традиційні види завдань: написання контрольної роботи, реферату або творчі види: підготовка мультимедійної презентації, опрацювання навчальної літератури (складання анотації, рецензування, цитування, тези першоджерел).

Підсумковий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень здобувачів вищої освіти. Він проводиться в усній. Терміни проведення підсумкового семестрового контролю встановлюються графіком навчального процесу, а обсяг навчального матеріалу, який виноситься на підсумковий семестровий контроль, визначається програмою навчальної дисципліни.

Сумарна кількість рейтингових балів за вивчення дисципліни за семестр розраховується як сума балів, отриманих за результатами поточного контролю та балів, отриманих за результатами підсумкового семестрового контролю. Максимальна сума балів за семестр складає 200 балів, мінімальна – 120 балів.

Оцінювання успішності навчання студентів за ЕСТС організації навчального процесу (ПНД, залік, диф. залік, іспит) здійснюється на підставі «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в Харківському національному медичному університеті», затвердженої наказом ХНМУ від 21.08.2021 № 181. Формою підсумкового контролю успішності навчання з дисципліни є залік.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

3.1 Оцінювання успішності навчання здобувачів освіти здійснюється на підставі чинної «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в Харківському національному медичному університеті», затвердженої наказом ХНМУ від 21.08.2021 № 181.

Знання Студентів оцінюються з усіх видів навчальних занять за такими критеріями:

- 1) **«відмінно»** – відповідає високому (творчому) рівню компетентності:
 - Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили;
- 2) **«добре»** – отримує Студент за двома рівнями оцінювання залежно від набраної кількості балів та відповідає достатньому (конструктивно-варіативному) рівню компетентності:
 - Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна;
 - Студент вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок;
- 3) **«задовільно»** – отримує Студент за двома рівнями оцінювання залежно від набраної кількості балів та відповідає середньому (репродуктивному) рівню компетентності:
 - Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих;
 - Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні
- 4) **«незадовільно»** – відповідає низькому (рецептивно-продуктивному) рівню компетентності:
 - Студент не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані.

Сумарна кількість рейтингових балів за вивчення дисципліни за семестр розраховується як сума балів, отриманих за результатами поточного контролю та балів, отриманих за результатами підсумкового семестрового контролю. Максимальна сума балів за семестр складає 200 балів, мінімальна – 120 балів. Оцінювання студентів проводиться відповідно до «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в Харківському національному медичному університеті», затвердженої наказом ХНМУ від 21.08.2021 № 181.

Поточна навчальна діяльність студентів (далі – ПНД) контролюється викладачем академічної групи, після засвоєння студентами кожної теми дисципліни та виставляються оцінки з використанням 4-бальної (національної) системи. За підсумками семестру середню оцінку (з точністю до сотих) за ПНД викладач автоматично одержує за допомогою електронного журналу системи АСУ.

Для дисципліни, вивчення якої завершується у поточному семестрі та формою її контролю є диференційний залік, середній бал за ПНД викладачем кафедри переводиться у 200-бальну шкалу.

Заохочення та стягнення. За участь у науково-дослідних студентських конференціях, у наукових дослідженнях, у опитуваннях студент може отримувати додаткові бали 1 – 10.

Оцінювання індивідуальних завдань здобувача здійснюється за виконання завдань викладача:

- доповідь реферату на практичному занятті 0 – 2 бали;
- доповідь з презентацією на практичному занятті 0 – 3 бали,
- доповідь на науково-практичних конференціях кафедри, університету, написання тез, статей 0 – 5 балів;
- участь у науково-практичній конференції –5 – 10 балів

Ліквідація академічної заборгованості здійснюється шляхом самостійного опрацювання теоретичного матеріалу, із подальшим усним опитуванням, тестуванням та обговоренням теми пропущеного заняття із викладачем. У разі достатнього рівня знань з відповідної тематики академічна заборгованість вважається ліквідованою. Безоплатне відпрацювання здійснюється протягом 30 днів з моменту пропущеного заняття (без надання дозволу з деканату), якщо термін з моменту пропущеного заняття перевищує 30 днів відпрацювання здійснюється тільки у разі надання дозволу на ліквідацію академічної заборгованості із деканату із урахуванням наявності дисципліни у переліку дисциплін, відпрацювання пропущених занять з яких здійснюється на платній основі.

Оцінювання поточної навчальної діяльності (ПНД)

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу проводиться відповідно до «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в Харківському національному медичному університеті», затвердженої наказом ХНМУ від 21.08.2021 № 181 (таблиця 1).

Під час оцінювання засвоєння кожної навчальної теми дисципліни студенту виставляється оцінка за традиційною 4-бальною системою: «відмінно», «добре», «задовільно» та «незадовільно».

Підсумковий бал за поточну навчальну діяльність (ПНД) визначається як середнє арифметичне традиційних оцінок за кожне заняття, округлене до 2-х знаків після коми та перераховується у багатобальну шкалу за таблицею 1.

Таблиця 1

**Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу
(для дисциплін, що завершуються д/з або іспитом)**

4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	120	3.91-3,94	94
4.95-4,99	119	3.87-3,9	93
4.91-4,94	118	3.83- 3,86	92

4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала
4.87-4,9	117	3.79- 3,82	91
4.83-4,86	116	3.74-3,78	90
4.79-4,82	115	3.7- 3,73	89
4.75-4,78	114	3.66- 3,69	88
4.7-4,74	113	3.62- 3,65	87
4.66-4,69	112	3.58-3,61	86
4.62-4,65	111	3.54- 3,57	85
4.58-4,61	110	3.49- 3,53	84
4.54-4,57	109	3.45-3,48	83
4.5-4,53	108	3.41-3,44	82
4.45-4,49	107	3.37-3,4	81
4.41-4,44	106	3.33- 3,36	80
4.37-4,4	105	3.29-3,32	79
4.33-4,36	104	3.25-3,28	78
4.29-4,32	103	3.21-3,24	77
4.25- 4,28	102	3.18-3,2	76
4.2- 4,24	101	3.15- 3,17	75
4.16- 4,19	100	3.13- 3,14	74
4.12- 4,15	99	3.1- 3,12	73
4.08- 4,11	98	3.07- 3,09	72
4.04- 4,07	97	3.04-3,06	71
3.99-4,03	96	3.0-3,03	70
3.95- 3,98	95	Менше 3	Недостатньо

Мінімальна кількість балів, яку має набрати студент для допуску до диф. заліку – 70 балів, максимальна – 120; мінімальна позитивна оцінка на диф. заліку відповідно 50 балів, максимальна – 80.

Оцінювання диференційованого заліку: оцінювання практичних навичок проводиться за критеріями «виконав», «не виконав», оцінювання теоретичних знань та практичних навичок проводиться за таблицею 5, так як вони представлені в одному білеті.

Таблиця 5

Оцінювання теоретичних знань, якщо практичні навички оцінюються за критеріями «виконав», «не виконав»

Кількість питань	«5»	«4»	«3»	Усна відповідь за білетами, які включають теоретичну частину дисципліни	За кожен відповідь студент одержує від 10 до 16 балів, що відповідає:
1	16	13	10		«5» - 16 балів; «4» - 13 балів; «3» - 10 балів.
2	16	13	10		
3	16	13	10		
4	16	13	10		
5	16	13	10		
	80	65	50		

Оцінювання результатів вивчення дисципліни проводиться безпосередньо після диференційованого заліку. Оцінка з дисципліни визначається як сума балів за ПНД та диф. заліку і становить min – 120 до max - 200.

Проведення та оцінювання диференціального заліку або іспиту (табл. 3, 4 або 5 з «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності при Європейській кредитно-трансферній системі організації навчального процесу у ХНМУ»).

Диференційований залік (далі - ДЗ) – з дисципліни або її частини – це процес, протягом якого перевіряються отримані за курс (семестр):

- рівень теоретичних знань;
- розвиток творчого мислення;
- навички самостійної роботи;
- компетенції – вміння синтезувати отримані знання і застосовувати їх у вирішенні практичних завдань.

Диференційований залік проводиться викладачем академічної групи на останньому занятті з дисципліни. Допуск до ДЗ визначається у балах ПНД, а саме: min - 70, max - 120 балів. Безпосередньо ДЗ оцінюється від - 50 до – 80 балів. Оцінка з дисципліни є сума балів за ПНД та ДЗ у балах від min – 120 до max - 200 і відповідає національній шкалі та шкалі ECTS (табл. 7).

Таблиця 3

Критерії оцінювання практичних навичок

Кількість навичок	«5»	«4»	«3»	Відповідь за білетами практичної частини	За кожен практичну навичку студент одержує від 5 до 8 балів, що відповідає: «5» - 8 балів; «4» - 6,5 балів; «3» - 5 балів.
1	8	6,5	5		
2	8	6,5	5		
3	8	6,5	5		
4	8	6,5	5		
5	8	6,5	5		
	40	32,5	25		

Оцінювання теоретичних знань за складеними на кафедрі білетами, які включають усі теми дисципліни.

Таблиця 5

Критерії оцінювання теоретичних знань

Кількість питань	«5»	«4»	«3»	Усна відповідь за білетами, які включають теоретичну частину дисципліни	За кожен відповідь студент одержує від 5 до 8 балів, що відповідає: «5» - 8 балів; «4» - 6,5 балів; «3» - 5 балів.
1	8	6,5	5		
2	8	6,5	5		
3	8	6,5	5		
4	8	6,5	5		
5	8	6,5	5		
	40	32,5	25		

II-й підхід – У випадку коли оцінювання практичних навичок проводиться за критеріями «виконав», «не виконав», тоді оцінювання теоретичних знань проводиться за таблицею 5.

Таблиця 6

Оцінювання теоретичних знань та практичних навичок, якщо вони представлені в одному білеті

Кількість питань	«5»	«4»	«3»	Усна відповідь за білетами, які включають теоретичну частину дисципліни	За кожен відповідь студент одержує від 10 до 16 балів, що відповідає: «5» - 16 балів; «4» - 13 балів;
1	16	13	10		
2	16	13	10		
3	16	13	10		

4	16	13	10	«3» - 10 балів.
5	16	13	10	
	80	65	50	

13.3 Оцінка з дисципліни є сума балів за ПНД та ДЗ у балах від min – 120 до max – 200 і відповідає національній шкалі та шкалі ECTS.

Технологія оцінювання дисципліни (табл. 7 з «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в Харківському національному медичному університеті», затвердженої наказом ХНМУ від 21.08.2021 № 181.).

Таблиця 7

Оцінка за 200 бальною шкалою	Оцінка за ECTS	Оцінка за чотирибальною шкалою
180 – 200	A	Відмінно
160 – 179	B	Добре
150 – 159	C	Добре
130 – 149	D	Задовільно
120 - 129	E	Задовільно
Менше 120	F, Fx	Незадовільно

3.2. Питання до диференційованого заліку

1. Порівняльна гігієнічна характеристика джерел водопостачання. Що таке дебіт водного джерела, в яких одиницях він вимірюється?
2. В якому порядку рекомендується вибирати джерела водопостачання? Чому? Які документи використовуються для оцінки якості питної води?
3. Якими показниками необхідно керуватися при виборі джерел водопостачання? Гігієнічні нормативи.
4. Системи водопостачання. Вибір водного джерела для централізованого водопостачання. Документи.
5. Методи водопідготовки. Що таке коагуляція, які речовини використовуються в якості коагулянтів?
6. Хімічні методи знезараження води, їх порівняльна гігієнічна характеристика. Рівень вільного залишкового хлору.
7. Фізичні методи знезараження води, переваги перед хімічними методами.
8. Спеціальні методи водопідготовки.
9. Системи лікарняного будівництва. Переваги, недоліки.
10. Де вибирається ділянку для будівництва лікарні? Зонування ділянки. Які документи використовуються?
11. Як оцінити мікроклімат лікарняної палати? Гігієнічні норми. Прилади для вимірювання факторів мікроклімату.
12. Фізичні фактори житлових і громадських будівель. Що таке КПО?
13. Заходи з охорони атмосферного повітря. Санітарно-технічні заходи: види споруд для уловлювання пилу.
14. Джерела забруднення атмосферного повітря. Заходи щодо профілактики забруднення.
15. Джерела забруднення ґрунту. Як оцінити ступінь чистоти ґрунту? Санітарне число Хлебнікова.
16. Показники хімічного складу питної води. Біогеохімічні провінції. Приклади захворювань, пов'язаних зі споживанням води, що містить надмірну кількість хімічних речовин і з'єднань.
17. Назвати групи показників, які використовуються для оцінки якості питної води. Охарактеризувати мікробіологічні показники.
18. Склад стічних вод. Етапи очищення стічних вод.

19. Системи лікарняного будівництва. Централізовано-блочна система. Шляхи попередження поширення внутрішньолікарняних інфекцій.
20. Зонування лікарняного ділянки. Орієнтація вікон палатних відділень і операційних.
21. Які зміни наступають в функціональних системах під час роботи? Показники, що характеризують ці зміни.
22. Робоча зона. Постійне і непостійне робоче місце.
23. Мікроклімат - його поняття, класифікація. Фактори мікроклімату, прилади для їх вимірювання.
24. Фізичні фактори виробничого середовища. Які прилади використовуються для вимірювання шуму, освітленості, факторів мікроклімату?
25. Виробниче освітлення, його види. Прилади для вимірювання. Природне освітлення: показники, використовувані для оцінки.
26. Які заходи використовуються для профілактики впливу шкідливих факторів на організм працюючих? Які з них є найважливішими?
27. Назвати види дії факторів і охарактеризувати їх.
28. Що таке терморегуляція? Види тепловіддачі. Гігієнічне нормування параметрів мікроклімату.
29. Від чого залежить характер і ступінь вираженості дії хімічної речовини на організм людини? Що таке «біологічний період напіввиведення»? Розподіл промислових отрут в організмі.
30. Що таке шкідлива речовина? Шляхи надходження промислових отрут в організм людини.
31. Що таке шкідлива речовина? Розподіл промислових отрут в організмі людини.
32. Інтермітуюча дія промислових отрут. Адаптація до промислових отрут. Етапи гігієнічного нормування.
33. Умови, що впливають на характер і силу токсичної дії промислових отрут. Що таке токсичність?
34. Що таке «комбінована дія промислових отрут»? Види комбінованої дії.
32. Види дії виробничих отрут на організм людини. Що таке «поєднане дію»?
36. Гострі і хронічні професійні отруєння. Які отруєння характерні для промислових отрут в сучасних умовах виробництва?
37. Дія виробничих отрут на організм працюючих. Віддалені наслідки дії отрут.
38. Як відбувається дія промислового отрути на організм? Рецептори. Зміни крові при дії промислових отрут.
39. Вплив нагріваючого мікроклімату на організм працюючих. Перерозподіл крові в організмі під впливом нагріваючого мікроклімату. Захворювання, які виникають у працюючих в умовах нагріваючого мікроклімату.
40. Повні форми трудової діяльності. Форми розумової праці. Розробка раціональних режимів праці та відпочинку.
41. Групи здоров'я дитячого населення. Охарактеризувати 2 групу.
42. Критерії оцінки стану здоров'я дітей і підлітків. Які фактори впливають на формування здоров'я дітей?
43. Групи фізичного виховання дітей. Що таке «моторна щільність уроку»?
44. Принципи загартовування, їх характеристика. Фактори загартовування.
45. Показники, що використовуються для оцінки фізичного розвитку дітей та підлітків.
46. Критерії оцінки стану здоров'я дітей і підлітків. Які фактори впливають на формування здоров'я дітей?
47. Що таке «режим дня»? Компоненти режиму дня. Методи оцінки.
48. Денна та тижнева крива працездатності. Підйоми працездатності протягом дня. Особливості втоми у дітей.
49. Що необхідно враховувати, щоб правильно скласти шкільний розклад?

50. З яких частин складається урок фізичної культури? Допустиме збільшення пульсу після другої і третьої частин.
51. Які захворювання формуються переважно в шкільному віці і чому? Гігієнічне нормування навчального навантаження.
52. Метод сигмальних відхилень. Як побудувати профіль фізичного розвитку?
53. Фізичний розвиток дітей та підлітків. Соматометричні показники. Стандарти фізичного розвитку.
54. Фізичний розвиток дітей та підлітків. Охарактеризувати соматоскопічні показники.
55. Фізичний розвиток дітей та підлітків. Фізіометричні показники.
56. Гігієнічне нормування навчально-виховного процесу. Зміни функціонального стану організму дітей. Стадії втоми у дітей.
57. Режим дня. Компоненти режиму дня. Які методи існують для оцінки режиму дня?
58. Причини стомлення у дітей. Профілактика втоми. Динамічний стереотип.
59. Рухова активність дітей. На чому ґрунтується фізичне виховання дітей? Що таке «функціональні можливості»?
60. Загартовування. Фактори загартовування. Специфічне і неспецифічне дію загартовування на організм дітей.
61. Види харчування. Раціональне харчування, принципи.
62. Види харчування. Лікувальне харчування, принципи.
63. Види харчування. Лікувально-профілактичне харчування, принципи
64. Функції їжі, які нутрієнти їх забезпечують.
65. Ожиріння. Принципи побудови раціону лікувального харчування
66. Подагра. Як правильно побудувати раціон лікувального харчування?
67. Який вид харчування використовується для робітників, які мають контакт з шкідливими речовинами? Що використовується при контакті зі свинцем і чому?
68. Етіологія харчових отруєнь. Відмінності харчових отруєнь від інфекційних захворювань.
69. Шляхи профілактики харчових отруєнь. Як потрапляють збудники в готову їжу?
70. Стафілококовий токсикоз. Які продукти можуть бути джерелом харчового отруєння?
71. Ботулізм - особливості отруєння.
72. Сальмонельоз; продукти, які є джерелом отруєння.
73. Що спільного і які відмінності між харчовими отруєннями та інфекційними хворобами?
74. Класифікація харчових отруєнь. Сезонність харчових отруєнь.
75. Шляхи попередження харчових отруєнь. Від чого залежить ефект теплової обробки продуктів?
76. Відмінності раціонального і лікувального харчування. Що таке «динамічний характер лікувального харчування»?
77. Вітаміни в лікувально-профілактичному харчуванні. Робочим яких виробництв видають тільки вітамінні препарати?
78. Лікувально-профілактичне харчування. Кисломолочні продукти і пектин в лікувально-профілактичному харчуванні.
79. Організація лікувального харчування в лікарнях. Що включає характеристика кожної дієти?
80. Види лікувально-профілактичного харчування. Мета ЛПП. Який раціон називається «раціоном гіпосенсибілізуюче харчування»?
81. Організація санітарного нагляду за водопостачанням у воєнний час.
82. Особливості умов праці медичних працівників, профілактика захворювань.
83. Організація санітарного нагляду за харчуванням у воєнний час
84. Особливості умов праці медичних працівників, профілактика захворювань.
85. Організація санітарного нагляду за харчуванням у воєнний час
86. Організація санітарного нагляду за водопостачанням у воєнний час

87. Умови праці медпрацівників, профілактика захворювань
88. Несприятливі чинники в роботі медпрацівників, профілактика їх дії.
89. Організація санітарного нагляду за водопостачанням у воєнний час
90. Особливості тимчасового розміщення військових частин у воєнний час.
91. Організація санітарного нагляду за водопостачанням у воєнний час
92. Несприятливі чинники в роботі медпрацівників, профілактика їх дії.
93. Професійні захворювання медпрацівників, шляхи профілактики.
94. Особливості тимчасового розміщення військових частин у воєнний час.
95. Несприятливі чинники в роботі медпрацівників, профілактика їх дії.
96. Професійні захворювання медпрацівників, шляхи профілактики.
97. Особливості тимчасового розміщення військових частин у воєнний час.
98. Організація санітарного нагляду за водопостачанням у воєнний час
99. Організація санітарного нагляду за харчуванням у воєнний час.
100. Організація гігієнічного забезпечення військових частин у воєнний час.

3.3. Контрольні питання

3. Порівняльна гігієнічна характеристика джерел водопостачання. Що таке дебіт вододжерела, в яких одиницях він вимірюється?
4. В якому порядку рекомендується вибирати джерела водопостачання? Чому? Які документи використовуються для оцінки якості питної води?
3. Якими показниками необхідно керуватися при виборі джерел водопостачання? Гігієнічні нормативи.
4. Системи водопостачання. Вибір водного джерела для централізованого водопостачання. Документи.
5. Методи водопідготовки. Що таке коагуляція, які речовини використовуються в якості коагулянтів?
6. Хімічні методи знезараження води, їх порівняльна гігієнічна характеристика. Рівень вільного залишкового хлору.
7. Фізичні методи знезараження води, переваги перед хімічними методами.
8. Спеціальні методи водопідготовки.
9. Системи лікарняного будівництва. Переваги, недоліки.
10. Де вибирається ділянку для будівництва лікарні? Зонування ділянки. Які документи використовуються?
11. Як оцінити мікроклімат лікарняної палати? Гігієнічні норми. Прилади для вимірювання факторів мікроклімату.
12. Фізичні фактори житлових і громадських будівель. Що таке КПО?
13. Заходи з охорони атмосферного повітря. Санітарно-технічні заходи: види споруд для уловлювання пилу.
14. Джерела забруднення атмосферного повітря. Заходи щодо профілактики забруднення.
15. Джерела забруднення ґрунту. Як оцінити ступінь чистоти ґрунту? Санітарне число Хлебнікова.
16. Показники хімічного складу питної води. Біогеохімічні провінції. Приклади захворювань, пов'язаних зі споживанням води, що містить надмірну кількість хімічних речовин і з'єднань.
17. Назвати групи показників, які використовуються для оцінки якості питної води. Охарактеризувати мікробіологічні показники.
18. Склад стічних вод. Етапи очищення стічних вод.
19. Системи лікарняного будівництва. Централізовано-блочна система. Шляхи попередження поширення внутрішньолікарняних інфекцій.
20. Зонування лікарняного ділянки. Орієнтація вікон палатних відділень і операційних.
21. Які зміни наступають в функціональних системах під час роботи? Показники, що характеризують ці зміни.
22. Робоча зона. Постійне і непостійне робоче місце.

23. Мікроклімат - його поняття, класифікація. Фактори мікроклімату, прилади для їх вимірювання.
24. Фізичні фактори виробничого середовища. Які прилади використовуються для вимірювання шуму, освітленості, факторів мікроклімату?
25. Виробниче освітлення, його види. Прилади для вимірювання. Природне освітлення: показники, використовувані для оцінки.
26. Які заходи використовуються для профілактики впливу шкідливих факторів на організм працюючих? Які з них є найважливішими?
27. Назвати види дії факторів і охарактеризувати їх.
28. Що таке терморегуляція? Види тепловіддачі. Гігієнічне нормування параметрів мікроклімату.
29. Від чого залежить характер і ступінь вираженості дії хімічної речовини на організм людини? Що таке «біологічний період напіввиведення»? Розподіл промислових отрут в організмі.
30. Що таке шкідлива речовина? Шляхи надходження промислових отрут в організм людини.
31. Що таке шкідлива речовина? Розподіл промислових отрут в організмі людини.
32. Інтермітуюча дія промислових отрут. Адаптація до промислових отрут. Етапи гігієнічного нормування.
33. Умови, що впливають на характер і силу токсичної дії промислових отрут. Що таке токсичність?
34. Що таке «комбінована дія промислових отрут»? Види комбінованої дії.
32. Види дії виробничих отрут на організм людини. Що таке «поєднане дію»?
36. Гострі і хронічні професійні отруєння. Які отруєння характерні для промислових отрут в сучасних умовах виробництва?
37. Дія виробничих отрут на організм працюючих. Віддалені наслідки дії отрут.
38. Як відбувається дія промислового отруту на організм? Рецептори. Зміни крові при дії промислових отрут.
39. Вплив нагріваючого мікроклімату на організм працюючих. Перерозподіл крові в організмі під впливом нагріваючого мікроклімату. Захворювання, які виникають у працюючих в умовах нагріваючого мікроклімату.
40. Повні форми трудової діяльності. Форми розумової праці. Розробка раціональних режимів праці та відпочинку.
41. Групи здоров'я дитячого населення. Охарактеризувати 2 групу.
42. Критерії оцінки стану здоров'я дітей і підлітків. Які фактори впливають на формування здоров'я дітей?
43. Групи фізичного виховання дітей. Що таке «моторна щільність уроку»?
44. Принципи загартовування, їх характеристика. Фактори загартовування.
45. Показники, що використовуються для оцінки фізичного розвитку дітей та підлітків.
46. Критерії оцінки стану здоров'я дітей і підлітків. Які фактори впливають на формування здоров'я дітей?
47. Що таке «режим дня»? Компоненти режиму дня. Методи оцінки.
48. Денна та тижнева крива працездатності. Підйоми працездатності протягом дня. Особливості втоми у дітей.
49. Що необхідно враховувати, щоб правильно скласти шкільний розклад?
50. З яких частин складається урок фізичної культури? Допустиме збільшення пульсу після другої і третьої частин.
51. Які захворювання формуються переважно в шкільному віці і чому? Гігієнічне нормування навчального навантаження.
52. Метод сигмальних відхилень. Як побудувати профіль фізичного розвитку?
53. Фізичний розвиток дітей та підлітків. Соматометричні показники. Стандарти фізичного розвитку.

54. Фізичний розвиток дітей та підлітків. Охарактеризувати соматоскопічні показники.
55. Фізичний розвиток дітей та підлітків. Фізіометричні показники.
56. Гігієнічне нормування навчально-виховного процесу. Зміни функціонального стану організму дітей. Стадії втоми у дітей.
57. Режим дня. Компоненти режиму дня. Які методи існують для оцінки режиму дня?
58. Причини стомлення у дітей. Профілактика втоми. Динамічний стереотип.
59. Рухова активність дітей. На чому ґрунтується фізичне виховання дітей? Що таке «функціональні можливості»?
60. Загартовування. Фактори загартовування. Специфічне і неспецифічне дію загартовування на організм дітей.
61. Види харчування. Раціональне харчування, принципи.
62. Види харчування. Лікувальне харчування, принципи.
63. Види харчування. Лікувально-профілактичне харчування, принципи
64. Функції їжі, які нутрієнти їх забезпечують.
65. Ожиріння. Принципи побудови раціону лікувального харчування
66. Подагра. Як правильно побудувати раціон лікувального харчування?
67. Який вид харчування використовується для робітників, які мають контакт з шкідливими речовинами? Що використовується при контакті зі свинцем і чому?
68. Етіологія харчових отруєнь. Відмінності харчових отруєнь від інфекційних захворювань.
69. Шляхи профілактики харчових отруєнь. Як потрапляють збудники в готову їжу?
70. Стафілококовий токсикоз. Які продукти можуть бути джерелом харчового отруєння?
71. Ботулізм - особливості отруєння.
72. Сальмонельоз; продукти, які є джерелом отруєння.
73. Що спільного і які відмінності між харчовими отруєннями та інфекційними хворобами?
74. Класифікація харчових отруєнь. Сезонність харчових отруєнь.
75. Шляхи попередження харчових отруєнь. Від чого залежить ефект теплової обробки продуктів?
76. Відмінності раціонального і лікувального харчування. Що таке «динамічний характер лікувального харчування»?
77. Вітаміни в лікувально-профілактичному харчуванні. Робочим яких виробництв видають тільки вітамінні препарати?
78. Лікувально-профілактичне харчування. Кисломолочні продукти і пектин в лікувально-профілактичному харчуванні.
79. Організація лікувального харчування в лікарнях. Що включає характеристика кожної дієти?
80. Види лікувально-профілактичного харчування. Мета ЛПП. Який раціон називається «раціоном гіпосенсибілізуючого харчування»?
81. Організація санітарного нагляду за водопостачанням у воєнний час.
82. Особливості умов праці медичних працівників, профілактика захворювань.
83. Організація санітарного нагляду за харчуванням у воєнний час
84. Особливості умов праці медичних працівників, профілактика захворювань.
85. Організація санітарного нагляду за харчуванням у воєнний час
86. Організація санітарного нагляду за водопостачанням у воєнний час
87. Умови праці медпрацівників, профілактика захворювань
88. Несприятливі чинники в роботі медпрацівників, профілактика їх дії.
89. Організація санітарного нагляду за водопостачанням у воєнний час
90. Особливості тимчасового розміщення військових частин у воєнний час.
91. Організація санітарного нагляду за водопостачанням у воєнний час
92. Несприятливі чинники в роботі медпрацівників, профілактика їх дії.
93. Професійні захворювання медпрацівників, шляхи профілактики.

94. Особливості тимчасового розміщення військових частин у воєнний час.
95. Неприятливі чинники в роботі медпрацівників, профілактика їх дії.
96. Професійні захворювання медпрацівників, шляхи профілактики.
97. Особливості тимчасового розміщення військових частин у воєнний час.
98. Організація санітарного нагляду за водопостачанням у воєнний час
99. Організація санітарного нагляду за харчуванням у воєнний час.
100. Організація гігієнічного забезпечення військових частин у воєнний час.

3.4. Індивідуальні завдання

Індивідуальна робота студентів під керівництвом викладача з дисципліни «Клінічна медицина навколишнього середовища» проводиться протягом семестру у формі: вивчення літературних джерел, рекомендованих для опанування тем і проблем та підготовки доповідей з презентаціями за ними; вивчення нормативних документів, рекомендованих для вивчення різних тем дисципліни; роботи з базами даних щодо здоров'я; виконання індивідуальних завдань.

Студенти заочної форми навчання повинні виконати індивідуальне завдання і надіслати його на перевірку викладачеві (на e-mail) не пізніше, ніж за 10 днів до початку навчальної сесії.

Завдання (теми) для індивідуальної роботи студенти обирають самостійно, та узгоджують його з викладачам.

Критерії оцінювання індивідуального завдання. Робота повинна мати обсяг 10-16 сторінок тексту стандартного оформлення (розмір аркуша А4, шрифт – Times New Roman, кегль – 14, міжрядковий інтервал – 1,5, абзацний відступ – 1,25, вирівнювання по ширині, між абзацні відступи – відсутні) і повністю розкривати зміст обраних питань. Презентація доповіді повинна бути виконана у програмних сервісах PowerPoint, Prezi, Google slides тощо. Робота має бути структурована та містити назву доповіді, актуальність, мету, завдання, основний зміст роботи, перелік використаних літературних джерел, оформлений відповідно до існуючих вимог ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація».

Бібліографічне посилання

https://kubg.edu.ua/images/stories/podii/2017/06_21_posylannia/dstu_8302.pdf

Робота має бути подана на перевірку у визначені строки.

Невідповідність змісту, занадто великий або малий обсяг роботи, невідповідність формальним вимогам до оформлення, відсутність переліку використаних джерел або його неправильне оформлення, недостатня структурованість роботи, невчасне подання роботи на перевірку є підставами для зниження оцінки або ж повернення роботи на доопрацювання.

3.5. Інші заохочення

За участь у науково-дослідних студентських конференціях, у наукових дослідженнях, у опитуваннях студент може отримувати додаткові бали 1 – 10.

3.6. Правила оскарження оцінки

Оцінка з дисципліни може бути оскаржена на підставі вимог «Положення про організацію освітнього процесу у ХНМУ» № 370 від 27.08.2019 р. із доповненням згідно з наказу № 114 від 20.05.2020р.

4. ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Вимоги дисципліни. Щоб успішно пройти відповідний курс необхідно регулярно відвідувати практичні заняття; мати теоретичну підготовку до практичних занять згідно тематики; не спізнюватися і не пропускати заняття; виконувати всі необхідні завдання і працювати кожного заняття; вміти працювати з партнером або в складі групи; звертатися до кураторів курсу з різних питань за тематикою занять і отримувати її, коли Ви її потребуєте.

Відвідування занять та поведінка.

Студенти можуть обговорювати різні завдання, але їх виконання – строго індивідуально. Не допускаються списування, використання різного роду програмних засобів, підказки. Не допускаються запізнення студентів на практичні заняття.

Заохочується участь студентів у проведенні наукових досліджень та конференціях за даною тематикою.

Усі студенти ХНМУ захищені Положенням про запобігання, попередження та врегулювання випадків, пов'язаних із сексуальними домаганнями і дискримінацією у Харківському національному медичному університеті, розроблено з метою визначення дієвого механізму врегулювання конфліктних ситуацій, пов'язаних із дискримінацією та сексуальними домаганнями. Дане Положення розроблено на підставі таких нормативно-правових актів України: Конституція України; Закону України «Про освіту»; Закону України «Про вищу освіту»; Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні»; Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»; Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод; Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти; Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок; Загальна рекомендація № 25 до параграфу 1 статті 4 Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок; Зауваження загального порядку № 16 (2005) «Рівне для чоловіків та жінок право користування економічними, соціальними і культурними правами» (стаття 3 Міжнародного пакту економічних, соціальних і культурних прав; Комітет з економічних, соціальних та культурних прав ООН); Рекомендації щодо виховання в дусі міжнародного взаєморозуміння, співробітництва і миру та виховання в дусі поваги до прав людини і основних свобод (ЮНЕСКО); Концепція Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року. Харківський національний медичний університет забезпечує навчання та роботу, що є вільними від дискримінації, сексуальних домагань, залякувань чи експлуатації. Університет визнає важливість конфіденційності. Всі особи, відповідальні за здійснення цієї політики (співробітники/-ці деканатів, факультетів, інститутів та Центру гендерної освіти, члени студентського самоврядування та етичного комітету, проректор з науково-педагогічної роботи), дотримуються конфіденційності щодо осіб, які повідомляють або яких звинувачують у дискримінації або сексуальних домаганнях (за виключенням ситуацій, коли законодавство вимагає розголошення інформації та/або коли розкриття обставин Університетом необхідне для захисту безпеки інших).

ХНМУ створює простір рівних можливостей, вільний від дискримінації будь-якого національного, расового чи етнічного походження, статі, віку, інвалідності, релігії, сексуальної орієнтації, гендерної приналежності, або сімейного стану. Всі права, привілеї, програми та види діяльності, що надаються студентам/-кам або співробітникам/-цям університету, розповсюджуються на всіх без винятку за умови належної кваліфікації. Антидискримінаційна політика та політика протидії сексуальним домаганням ХНМУ підтверджується Кодексом корпоративної етики та Статутом ХНМУ.

Очікується, що студенти відвідуватимуть всі лекційні та практичні заняття. Якщо вони пропустили заняття, необхідно відпрацювати його (згідно графіку на інформаційному стенді кафедри)

Письмові та домашні завдання треба виконувати повністю та вчасно, якщо у студентів/-ок виникають запитання, можна звернутися до викладача особисто або за електронною поштою, яку викладач/-ка надасть на першому практичному занятті.

Поведінка в аудиторії:

Під час лекційного заняття студентам та студенткам рекомендовано вести конспект заняття та зберігати достатній рівень тиші. Ставити питання до лектора/-ки – це абсолютно нормально.

Практичні заняття

Активна участь під час обговорення в аудиторії, студенти/-ки мають бути готовими детально розбиратися в матеріалі, ставити запитання, висловлювати свою точку зору, дискутувати. Під час дискусії важливі:

- повага до колег,
- толерантність до інших та їхнього досвіду,
- сприйнятливність та неупередженість,
- здатність не погоджуватися з думкою, але шанувати особистість опонента/-ки,
- ретельна аргументація своєї думки та сміливість змінювати свою позицію під впливом доказів,
- я-висловлювання, коли людина уникає непотрібних узагальнювань, описує свої почуття і формулює свої побажання з опорою на власні думки і емоції,
- обов'язкове знайомство з першоджерелами.

Вітається творчий підхід у різних його проявах. Від студентів/-ок очікується зацікавленість участю у міських, всеукраїнських та міжнародних конференціях, конкурсах та інших заходах з предметного профілю.

Студентству важливо дотримуватися правил належної поведінки в університеті. Ці правила є загальними для всіх, вони стосуються також і всього професорсько-викладацького складу та співробітників/-ць, і принципово не відрізняються від загальноприйнятих норм.

Під час занять дозволяється:

- залишати аудиторію на короткий час за потреби та за дозволом викладача;
- пити воду;
- фотографувати слайди презентацій;
- брати активну участь у ході заняття
- заборонено:
- їсти (за виключенням осіб, особливий медичний стан яких потребує іншого – в цьому випадку необхідне медичне підтвердження);
- палити, вживати алкогольні і навіть слабоалкогольні напої або наркотичні засоби;
- нецензурно висловлюватися або вживати слова, які ображають честь і гідність колег та професорсько-викладацького складу;
- грати в азартні ігри;
- наносити шкоду матеріально-технічній базі університету (псувати інвентар, обладнання; меблі, стіни, підлоги, засмічувати приміщення і території);
- галасувати, кричати або прослуховувати гучну музику в аудиторіях і навіть у коридорах під час занять.

Використання електронних гаджетів. Застосовувати електронні гаджети для гри, листування у соціальних мережах (за виключенням перерви), гучних розмов тощо. Не допускаються користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими електронними гаджетами під час заняття з метою, не пов'язаною з навчальним процесом.

Політика щодо осіб з особливими освітніми потребами.

Студенти з особливими потребами можуть зустрічатися з викладачем або попередити його до початку занять, на прохання студента це може зробити староста групи. Якщо у Вас виникнуть будь-які питання, будь ласка, контакуйте з викладачем.

5. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Кафедра гігієни та екології № 2 підтримує нульову толерантність до плагіату. Від студентів та студенток очікується бажання постійно підвищувати власну обізнаність в академічному письмі. На перших заняттях проводитимуться інформаційні заходи щодо того, що саме вважати плагіатом та як коректно здійснювати дослідницько-науковий пошук.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова:

1. Гигиена / Р. Д. Габович, С. С. Познанский, Г. Х, Шахбазян. - К.: Вища школа, 1983.-320 с.7
 2. Гігієна та екологія: Підручник / За ред. В.Г.Бардова,- Вінниця: Нова Книга, 2006. - 720 с.
 3. Загальна гігієна / Під ред. І. І. Даценко. - Львів, 1992. - 302 с.
 4. Загальна гігієна: пропедевтика гігієни: Підручник / Є. Г. Гончарук, Ю.І.Кундієв, В.Г.Бардов та ін.; За ред. Є. Г. Гончарука. - К.: Вища школа, 1995.- 552 с.
 5. Общая гигиена (пропедевтика гигиены): Учебник / Е.И.Гончарук, В.Г.Бардов, Г.И.Румянцев и др.; Под ред. Е. И. Гончарука. - К.: Вища школа, 1991. - 384 с.
 6. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології: Підручник / І.І.Даценко, Р.Д.Габович. - К.: Здоров'я, 2004. -792 с.
 7. Гігієна дітей і підлітків: Підручник / за ред. проф. В.І.Берзіня/. – К.: Асканія, 2008. – 307 с.
 8. Гігієна дітей і підлітків: Підручник / І.І. Даценко, М.Б. Шегедин, Ю.І. Шашков. – К.: Медицина, 2006. – 304 с.
 9. Гигиена детей и подростков: Учебник. Кучма В.Р. - М.: Медицина, 2001.- 384 с.
 10. Наказ МОЗ України № 120 від 25.05.2000 р. “ Про вдосконалення організації медичної допомоги хворим на ВІЛ-інфекцію/СНІД”.
 11. Наказ МОЗ України № 344 від 15.12.2000 р. “ Про затвердження методичних рекомендацій з удосконалення організації медичної допомоги хворим на ВІЛ-інфекцію/СНІД”.
 12. Закон України № 2776-III від 15.11.2001 “Про внесення змін до Закону України “ Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунodefіциту (СНІД) та соціальний захист населення”.
 13. Наказ МОЗ України № 173 від 15.04.03 р. “Про удосконалення лікування хворих на ВІЛ-інфекцію та СНІД”.
 14. Рудий В.М. Законодавство України у сфері боротьби з ВІЛ/СНІДом: Сучасний стан та шляхи вдосконалення. – К.: Сфера, 2003. – 178 с.
- Допоміжна:**
1. Артамонова В. Г., Шаталов Н.П. Профессиональные болезни. - М.: Медицина, 1982.- 416 с.
 2. Беляков В. Д., Жук Е. Г. Военная гигиена и пидемиология. - М.: Медицина, 1988.-320 с.
 3. Гигиена детей и подростков / Под ред. В.Н. Кардашенко. - М.: Медицина, 1986. - 512 с.
 4. Изучение влияния факторов окружающей среды на здоровье населения /Е. И. Гончарук, Ю. В. Вороненко, Н. И. Марценюк/ - К., 1989. -204 с.
 5. Кириллов С. В., Книжников В А., Коренков И. П. Радиационная гигиена М.; Медицина, 1988. - 215 с.
 6. Комунальна гігієна / Є.Г. Гончарук, В.Г. Бардов, С.І. Гаркавий, О.П. Яворовський та ін.; За ред. Є.Г. Гончарука. - К.: Здоров'я, 2003. - 728 с.
 7. Коммунальная гигиена /Є.Г. Гончарук, В.Г. Бардов, С.І. Гаркавий, О.П. Яворовський та ін.; Под ред. Е.И. Гончарука. - К.: Здоров'я, 2006. - 782 с.
 8. Маненко А. К., Сахновская Н. И. Гигиена лечебных учреждений - К.: Здоров'я, 1982.- 214 с.
 9. Минх А. А. Методы гигиенических исследований - М.: Медицина, 1967. - 526 с.
 10. Минх А. А. Общая гигиена, - М.: Медицина, 1984. - 480 с.
 11. Минх А. А. Справочник по санитарно-гигиеническим исследованиям. - М.: Медицина, 1973. - 400 с.
 12. Новожилов Г. Н., Ломов О. П. Гигиеническая оценка микроклимата.-

Л.; Медицина, 1987. - 109 с.

13. Норми радіаційної безпеки України (НРБУ-97). - К.: МОЗ України, 1997.- 121 с.

14. Общая гигиена/Под ред. Г. И. Румянцева. - М.: Медицина, 1990. - 288с.

15. Паранько Н. М., Малахова Р.Г. Вибрація, шум, ультра- и инфразвуки и их гигиеническое значение . Днепропетровск, 1990 -77 с.

16. Петровский К. С. Гигиена питания. - М.: Медицина, 1982. - 528с.

17. Руководство к лабораторным занятиям по гигиене детей и подростков (под ред. проф. В.И. Берзиня).- Киев. Вища школа, 1989.- 320 с.

18. Руководство к лабораторным занятиям по коммунальной гигиене / Под ред. Е. И. Гончарука. - М.: Медицина, 1990. – 416 с.

19.Руководство к практическим занятиям по гигиене труда / Под ред. А. М. Шевченко. - К.: Медицина, Вища школа, 1986. - 326 с.

20.Смолянський В. Л. Алиментарные заболевания - М.: Медицина, 1979. - 262 с.

21. Смоляр В. И. Рациональное питание. - К.: Наукова думка, 1991. - 368 с.

22. Современные проблемы экогигиены /Захарченко В.П., Щербук Ю.А., Москаленко В.Ф., Яворовский А.П. и др. – Санкт-Петербург-Киев: Крисмас, 2008. – 472 с.

23. Труд и здоровье медицинских работников / Под ред. В.К. Овчарова. - М: Медицина, 1985. - 213 с.

24.Ципріян В.І. та ін. гігієна харчування з основами нутріціології. Підручник / За ред. В.І. Ципріяна. К.: Здоров'я, 1999. – 320 с.

25.Яфаев Р.Х., Зуева Л.П. Эпидемиология внутрибольничных инфекций. - Л.: Медицина, 1989. - 268 с. 7.

7. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <http://distance.knmu.edu.ua/course/view.php?id=171>

2. Офіційні веб-ресурси Президента України, Верховної ради України,

3. Офіційні веб-ресурси Міністерства освіти та науки,

4. Офіційні веб-ресурси Міністерства охорони здоров'я,

5. Офіційні веб-ресурси Держгірпромнагляду та інших центральних органів влади України,

6. Освітні портали вищих медичних навчальних закладів України

8. ІНШЕ

Корисні посилання:

1. Положення про запобігання, попередження та врегулювання випадків, пов'язаних із сексуальними домаганнями і дискримінацією у ХНМУ

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog-sex.doc

2. Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин в Харківському національному медичному університеті

3. http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_ad_etyka_text.pdf

4. Порядок проведення занять з поглибленого вивчення студентами Харківського національного медичного університету окремих дисциплін понад обсяг навчального плану http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/nak-poriad-pogl-vyv-dyvc.docx

5. Положення про Комісію з академічної доброчесності, етики та управління конфліктами ХНМУ

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_komis_ad_text.pdf

6. Положення про визнання результатів неформальної освіти в Харківському національному медичному університеті

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_neform_osv.pdf

7. ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА:

8. http://www.knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=7108%3A2021-03-10-14-08-02&catid=12%3A2011-05-10-07-16-32&Itemid=33&lang=uk

9. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ:

10. http://www.knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2520%3A2015-04-30-08-10-46&catid=20%3A2011-05-17-09-30-17&Itemid=40&lang=uk
11. http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/kodex_AD.docx